Francesc Costa Oller

Josep Garcia Oliver, una vida, una ciutat

Mataró, 2012

Francesc Costa Oller

Josep Garcia Oliver, una vida, una ciutat

Mataró, 2012

Primera edició any 1984
Segona edició any 2012

Nota: aquesta segona edició és una reproducció de la que ja fa anys vaig publicar. He modificat alguns redactats, he oblidat alguna terminologia caducada, i he rectificat alguna informació errònia, però en substància és el mateix text. De fet era quan començava a estudiar la vida política del segle dinou mataroní i la documentació de context és escassa. L'edició posterior dels dietaris de Josep Gualba i Josep Manen i diversos estudis sobre el sistema polític i la industrialització, donen prou informació per tenir una visió més complerta del que va passar a la ciutat els anys de Josep Garcia Oliver.

Francesc Costa Oller (Mataró, 1950). ►Capellans, criminals i enamorats. Històries de Mataró, (1982). ►La premsa a Mataró, 1820-1980, (Premi Iluro 1981) (1982). ►Josep Garcia Oliver. Una vida, una ciutat, (1984, 2012). ►Mataró Liberal 1820-1856. La ciutat dels burgesos i els proletaris, (Premi Iluro 1984) (1985). ►Josep Gualba, cronista de Mataró (1873-1876), Guerra carlista i partits polítics del Sexenni Democràtic a la Restauració. (1985, 2012). ►Mataró al segle XVIII. Anys de Borbons, negocis, pirates i el déu dels exèrcits, (1988). ►Mataró revolucionari. Contra el rei i la religió, (1989). ►Els cacics d'Argentona. Fets històrics del segle XIX, (1989, 2012). ►Mataró al segle XIX. El treball i el capital fent la ciutat, (1993). ►L'art dels Abadal, (1994). ►Història antiga de la família Costa, per Besalú, per Pals, per Banyoles, (2012). ►El llibre de les famílies de Mataró, (2012). ►Sexe, violència i els mataronins espantats, (2012). ►La música a Mataró, mil anys d'història, (2012). ►Arxiu d'Indústria. Quan els vapors treien fum, el segle dinou, (2012). ►Història i històries de Mataró, (2012). ►Camins del Rei (2012).

Josep Garcia Oliver, una vida, una ciutat, és la panoràmica d'una època: el Mataró de la segona meitat del segle XIX, amb el seu conjunt de lluites polítiques i esperances, i la realitat quotidiana d'una població fabril molt avançada en el terreny de la industrialització, que comptava al seu si amb una nombrosa classe obrera. El nostre personatge resumeix en la seva peripècia vital el millor d'aquella burgesia emprenedora que va transformar la vida letàrgica d'una societat eminentment rural i artesana, en una de les ciutats capdavanteres en la indústria tèxtil, i en la qual les novetats tècniques del segle s'introduïen tot just arribades. Va ser ell amb l'impuls de les seves descobertes a Anglaterra que va voler introduir la cultura moderna a través d'un Ateneu i una Biblioteca que tenien com a motivació la difusió dels nous coneixements, i l'extensió del saber en aquelles parts de la societat més desafortunades. I seu va ser el projecte d'una Caixa d'Estalvis que possibilités a l'obrer l'acumulació de capital suficient per a dur una existència digna i tranquil·la. D'aquestes coses parlarem, tot seguint els conflictes del Mataró del vuit-cents, i la presència de Josep Garcia Oliver enmig de la història.

1. Mataró 1870

Hem de situar-nos al Mataró de la segona meitat del segle XIX, període en el qual transcorre la vida de Josep Garcia Oliver. I ho farem a través d'una mirada a l'any 1870, i la dècada que el segueix, perquè aquest és un moment clau: el nostre personatge és alcalde de la ciutat.

Els trets dominants de la vida mataronina són els que, amb alts i baixos, caracteritzen una ciutat industrial que havia arrencat tímidament els anys trenta, i després de crisis polítiques, socials i fabrils veurem arrelar els anys quaranta i cinquanta sota el poder dels moderats. Es a partir de 1856 que assistim al millor moment de la burgesia industrial catalana, any que inaugura una puixança que, amb algunes davallades com la de 1864, durarà fins l'any 1886. Són temps de bons negocis, amb l’excel·lent període de 1876-1886, conegut com la *'febre d'or'*, al redós del qual la burgesia consolidarà el seu poder econòmic, i, una vegada superada la foguerada del Sexenni Democràtic, l'hegemonia política, en l'època de la Restauració.

A Mataró la indústria anava seguint les peripècies generals de l'economia del país, i hi arrelava un sector tèxtil molt important, per la seva capacitat productiva i per la seva generació de llocs de treball. La crisi de 1864 va ser un dels cops més forts que va patir, i molts establiments fabrils varen haver de tancar les portes per manca de matèria prima que no arribava d’Amèrica. La davallada industrial i agrària de 1878 també va ser crítica, ja que els negocis es paralitzaven i els obrers del tèxtil i els jornalers del camp quedaven sense feina, aquests darrers a causa d'una sequera. Per a fer front a la caiguda de la demanda els fabricants reduïen dràsticament la producció a base d'acomiadar més de la meitat dels seus treballadors, rebaixant els salaris, i clamant al govern mesures protectores com la reducció d'impostos, i dels aranzels per a exportar a les colònies d'Amèrica, ja que ni en aquells territoris podien competir amb les mercaderies d'altres països. Pel que fa al camp, estimulats per aquestes crisi i la desvalorització de la vinya víctima de les malures, els pagesos varen anar transformant els seus cultius cap al conreu de la patata, de tanta importància en l'economia futura de la ciutat.

Les crisi de feina varen anar paral·leles amb el creixement de les reivindicacions de la classe obrera, que assolia alts nivells d'organització, cosa que va desembocar en diversos conflictes, alguns d'ells de caràcter

violent. Amb els anys, i com a conseqüència d'un sistema polític que no feia possible la participació, i les idees radicals, la violència es va fer més usual, amb atemptats contra la patronal més significada de la ciutat.

Però hem de tornar a aquell Mataró de 1870 que ens descriu Garcia Oliver des del seu lloc d'Alcalde: *Actualmente Mataró según el ultimo censo oficial cuenta 16.603 habitantes (..), contiene dos parroquias, y es una de las primeras poblaciones de Cataluña así por el grado de su adelantamiento moral e intelectual, como por su riqueza agrícola e industrial. Posee 5 escuelas de primera enseñanza para niños y otras tantas para niñas; una de dibujo y otra de náutica y un colegio de segunda enseñanza completa además de muchos colegios particulares, entre ellos el de Valldemía también de segunda enseñanza completa con un magnífico gabinete de historia natural, un ateneo en el que hay establecidas varias enseñanzas elementales y superiores para la clase obrera, una biblioteca popular con más de 900 volúmenes, dos imprentas y un periódico; una caja de ahorros, una casa de beneficencia y un hospital, y está montándose una casa por las Hermanitas de los Pobres en la que se acojerán 100 ancianos y ancianas. Particularmente en orden a la industria es uno de los centros fabriles o productores más importantes de España, contando, aparte de una multitud de pequeños establecimientos, setenta y siete fábricas de hilados y tejidos de algodón, lana y seda, de velamen y de vidrio, entre ellas 20 de vapor con la fuerza de más de 500 caballos, de suerte que su número considerable de obreros hace que cuando funcionan todas las fábricas la totalidad de los habitantes llega a unos 20.000. Disfruta de alumbrado de gas, está prócsima a restablecerse su estación telegráfica con fondos municipales, y tiene cuartel, astillero, dos mercados semanales, dos ferias, bastantes fondas y posadas, un teatro público y varios particulares y otros establecimientos de recreo.*

Seguint aquest resum parlarem de diversos aspectes clau de la vida ciutadana, com ho són l'activitat econòmica, social, cultural, l'estructura de classes, les formes de diversió, etc. Abans, però, hem de referir-nos a alguns avenços i projectes que anaven bastint la ciutat d'ençà la meitat del segle. El més conegut és el tren que anava a Barcelona i que tanta polèmica havia produït en la seva extensió a Arenys. En el terreny de les comunicacions feia temps que l'Ajuntament maldava per assentar definitivament el camí del Vallès que passava per Parpers, sense aconseguir-ho. Es volia d'aquella

manera obrir una nova via comercial als productes de la ciutat.

La vitalitat econòmica es demostra en l'interès amb què s'acollien les reformes tècniques del moment, per exemple el gas, que va ser instal·lat a la ciutat de Mataró l'any 1855. Servia per l'enllumenat públic, i un bon grapat de comerciants i fabricants el varen fer instal·lar als seus establiments fabrils i domicilis privats, d'aquesta manera l'any 1860 la companyia comptava amb 200 abonats. Aviat també va servir per fer anar petits motors industrials.

El telègraf també era una altra exigència dels temps però feia anys que l'estació d'us oficial havia estat clausurada. L'Ajuntament va aconseguir l'any 1872 la seva reobertura de nova planta al carrer de la Mercè nº3, accessible a totes les persones que necessitessin el servei. El corrent elèctric s'implantava l'any 1877 per a fins d'enllumenat a la fàbrica de *La Obrera Mataronesa*, just dos anys de ser introduït el seu us a l'Estat. També en aquest sentit de modernització podem ressenyar la introducció, manada per Garcia Oliver, del sistema decimal, que varen anar adoptant els comerços de mica en mica, i per sectors.

A aquests avenços en el terreny tecnològic cal afegir-hi els de caràcter social i polític, fonamentalment a partir de la inauguració del primer assaig de democràcia emparada pel sufragi universal de la història del país. A més d’un nou model d'organització política hi ha diverses conquestes socials, una d’elles és la possibilitat de constituir sindicats per part de la classe obrera per a defensar els seus drets. Notem també la separació de l'Església i l'Estat, i és que va ser en aquests anys quan es comença a trencar el monopoli ideològic de caràcter religiós, amb la introducció del matrimoni civil, establert a Mataró l'any 1869, i en voler donar un paper més rellevant a l'educació laica.

La vida econòmica

Les activitats productives locals giraven al voltant de la indústria tèxtil, el sector principal amb les fàbriques de filats i teixits mogudes per màquines de vapor. Era en aquests llocs on s'utilitzava la mà d'obra més nombrosa, però les indústries subsidiàries o aquelles que encara no havien modernitzat la seva maquinària, i treballaven artesanalment, també ocupaven molts treballadors, acabant de donar a l'activitat tèxtil el seu caràcter de sector diversificat.

La indústria més important era la Companyia Baladia i Sala, en un lloc capdavanter dins les fàbriques tèxtils catalanes, i que uns anys abans

havia fet instal·lar el motor de vapor més potent de Catalunya. Com a xifra relativa de la seva importància sabem que tenia una base impossable xifrada en 148.848 ptes. sobre un total sectorial de 481.157 ptes., molt lluny de les indústries que la seguien. I més lluny encara de la fàbrica de Francesc Oliver, oncle de Garcia Oliver, que tot i tenir uns beneficis molt notables es movia en una base impossable de 6.558 ptes. Altres fàbriques tèxtils, a part de les de vapor, eren les de teixir amb telers comuns, les de telers circulars de punt, les de telers de punt quadrats i, d'altres auxiliars com els blanquejadors, els reparadors de maquinària, etc. En aquest sector es produïa, segons xifres de 1.879, 3.500 dotzenes de mitjons cada dia, 1.600 dotzenes de camisetes i 5.100 dotzenes de punys de camisa. En les fàbriques hi treballaven 2.800 persones, i es consumien, també cada dia, 10.915 lliures de cotó.

A part d'aquesta activitat industrial hi havia un important sector comercial i artesanal que abastava tots els àmbits: queviures, estris de la casa, per la construcció, per altres activitats artesanals, béns de consum, etc. I un conjunt de professionals liberals com notaris, advocats, metges, etc., que completaven les necessitats d'una societat moderna. Entramat de relacions econòmiques que reflecteix l'estadística adjunta, on hi ha relacionats els oficis de tota mena que es practicaven a Mataró l'any 1870 per un conjunt de 585 persones, que eren les que cotitzaven els impostos. Llista que fa evident la diversificació de la vida econòmica d'aquell Mataró avançat de la segona meitat del segle XIX.

Oficis i professions practicats a Mataró l'any 1870

Activitats comercials: Comerciants (6), Corredors (1), Especuladors (5), Majoristes de carn (3), Venedors de farina (1), Botigues de teixits (8), Botigues de sabates (2), Venedors de paper (1), Botigues de paper ratllat (1), Venedors de ferro (1), Botigues de productes colonials (11), Botigues de jaquetes (9), Botigues de gergues (1), Pastisseries (4), Forns de pa (29), Botiga de pastes de sopa (12), Venedors de fusta (3), Cafès amb billar (8), Botigues d'estris de pescar (2), Botigues de palla i civada (3), Establiments de licors (3), Botigues d'oli i vinagre (13), Botigues de vi a la menuda (18), Botigues d'estores d'espart (4), Botigues de gorres (4), Llogaters de cavalls

(11), Botigues de pots i olles (7), Botigues de roba feta (1), Botigues de queviures (11), Tavernes (34), Botigues d'ivori (4), Botigues de quincalla (1), Botigues de pisa fina (3), Hostalers (5), Botigues de cansalada (3), Carboneries (2), Carnissers (14).

Activitats professionals: Metges (5), Farmacèutics (6), Llevadores (2), Cirurgians (2), Mestres d'obra (3), Advocats (10), Procuradors (7), Notaris (6), Escrivans de jutjat (3), Menescals (1).

Activitats artesanals: Argenters (2), Cerers (1), Pastissers (3), Impressors (2), Barbers (22), Cordoners (5), Corders (7), Perolaires (3), Cerers (1), Barretaires (1), Llauners (3), Cofrers (2), Fabricants de carros (4), Galledaires (9), Pintors (4), Sastres (12), Cadiraires (3), Torners (3), Sabaters (30), Ebanistes (4), Fusters (22), Rellotgers (3), Fabricants de veles (1), Fabricants de claus (3), Manyas (18), Espardenyers (11), Basters (4).

Activitats tèxtils: Fàbriques de filar i teixir a vapor (12), Fàbriques de teixir amb telers comuns (15), Fàbriques de teixir gènere de punt (25), Fàbriques de pintats (1), Fàbriques de blanqueig (4).

Activitats industrials: Establiments de salats de peix (1), Forns de terrissa (10), Forns de vidre verd (2), Forns de rajoles (5), Fàbriques d'aiguardent (4), Fàbriques de gasosa (1), Fonedors (2), Fàbriques de blanc d'Espanya (4), Torners (1), Gasòmetre (1), Fàbriques de cola (3), Fàbriques de midó (1), Fàbriques de sabó (1), Moledors de gra i xocolata (3), Asserradors (1), Noques (5).

Els burgesos

Al llarg dels anys quaranta del segle XIX, sota l'empenta de la industrialització i l'auge de les activitats comercials, havia pres relleu una nova classe social: la burgesia, que amb els anys ocuparà l'antic lloc de privilegi i direcció de la societat de l'aristocràcia lligada a les rendes de la terra. Comerciar i fabricar serà senyal d’èxit en una societat canviant i dinàmica, en la qual els antics hisendats són decantats del procés històric.

Ateneo Mataronés.

Cátedras		Secciones que comprende	
1.	Lectura.	105.	Numero de socios.
1.	Escritura.	1.	Ciencias en general literatura y artes.
1.	Aritmetica.	1.	Ciencias exactas fisicas y naturales.
1.	Gramtca Castellana	1.	Ciencias politicas y morales en general.
1.	Dibujo.	1.	Agricultura industria y comercio.
1.	Inglés		
1.	Francés		
7.	Total.	4.	Total.

Bibliotecas	Socios correspondientes a las secciones.	
Ninguna.	30.	Ciencias en general literatura y artes.
	10.	Ciencias exactas fisicas y morales.
	25.	Ciencias politicas y morales en general.
	40.	Agricultura industria y comercio.
	105.	Total.

REGLAMENTO

DEL

CÍRCULO LIBERAL.



BARCELONA.

ESTABLECIMIENTO TIPOGRÁFICO DE NARCISO RAMIREZ Y COMPAÑÍA,

Pasaje de Escudillers, núm. 4.

1872.

Com anècdota el cas d'un membre d'una família d'hisendats ciutadans honrats, els Llauder, que en aquests anys setanta era el capdavanter dels carlins al districte de Mataró, resumint en la seva persona aquella relació de conservadorisme i noblesa pròpia de l'Antic Règim. No hem d'oblidar, però, que altres ciutadans honrats s'havien apuntat al camí de les reformes, com la família Sisternes, que havia estat de la banda liberal a partir de la mort de Ferran VII.

La burgesia substitueix l'antiga estructura de la societat estamental i es fa amb el control de l'Ajuntament, mentre consolida el seu sistema polític i social: la societat de classes, que obria una rasa entre les categories socials que el diner marcava. La seva preeminència és evident en els llistats d'impostos, perquè ara els diners els feien els comerciants a l'engròs que especulaven amb els productes alimentaris i amb els materials subsidiaris del creixement urbà: fusta, ferro, terrissa i d'altres. Els més importants eren: Josep Andreu (14.611 ptes. de base impssable), Josep Agustí (13.757 ptes.), Marcel·lí Gari (11.625 ptes.), Josep Bertran (11.430 ptes.) i els socis Casanovas i Moreu (11.130 ptes.). Però el nucli capdavanter dels negocis i de la burgesia adinerada eren els fabricants de filats i teixits, que treballaven en establiments que comptaven amb tots els avenços tècnics. Els més significatius: els socis Baladia i Sala (148.848 ptes.), Germans Mas (89.596 ptes.), Josep Arenas (75.429 ptes.), la Companyia Rafart i Roldós (51.974 ptes.) i Antoni Bonet i Companyia. (32.525 ptes.).

Els burgesos s'organitzaven per a defensar els seus interessos en un temps en què la lluita de classes era molt aguda, i també per a reivindicar davant el govern el proteccionisme que tant necessitaven les seves indústries. I, és clar, per a fer front als impostos, cosa que sovint els duia a fer reunions públiques per a prendre posició, precisament en aquest any 1870 es varen haver de manifestar en aquest sentit davant la hisenda estatal.

Hi havia alguna organització que recollia les seves queixes i que tenia un mínim d'estructura entre la burgesia local com l'Institut Industrial de Catalunya, el Foment del Treball i els organismes que els varen succeir. D'una manera local l'any 1876 es va organitzar l'Institut Industrial, Comercial i de les Arts, que venia a representar les forces vives de Mataró: la burgesia, o en paraules seves "*El trabajo, la inteligencia, el dinero, que no otra cosa son la indústria y el comercio*". Aquesta organització els servia per a defensar els seus interessos davant el govern, però fonamentalment per a fer front a la

classe obrera sindicada. Així es va manifestar múltiples vegades, i d'una manera enèrgica a finals de 1881. La patronal davant l'augment reivindicatiu del sindicalisme del ram del tèxtil va protagonitzar a Mataró un *lock out* que va durar tretze setmanes afectant a dos mil obrers, i que va ser l'acció més espectacular d'aquells temps a Catalunya.

Els burgesos disposaven d'una ideologia que donava sentit al seu paper social capdevanter. I textos com el que segueix ens donen el pols de la situació si tenim en compte que va aparèixer a la premsa mataronina d'ideologia liberal, que no era precisament la més conservadora: "*las desigualdades sociales son consecuencia invencible de nuestra limitación y de nuestras diferencias naturales*". També criticaven els postulats socialistes com utòpics, ja que la igualtat jurídica no es podia traduir en igualtat social: "*Ciertas superioridades deben existir, pues nada tiene de artificial. La aristocracia de la virtud, del valor, del saber y del dinero y las variadas relaciones que ella engendra son indestructibles*".

Els proletaris

Una activitat fabril tan important comportava l'existència d'un proletariat nombrós, el obrers que s'aplicaven a les diverses activitats productives de la ciutat, però fonamentalment al sector tèxtil, que és el que absorbia més mà d'obra. Com hem vist al text de Garcia Oliver, de manera eventual, en els bons moments, es necessitava molta ma d'obra, cosa que feia créixer el nombre de residents.

Arran de les llibertats proclamades l'any 1868 els obrers varen construir els sindicats que els representaven, i va ser l'any 1870, el mes de gener, quan es va fundar el més important: Les Tres Seccions de Vapor de Mataró, que aplegava els teixidors, els filadors i els jornalers del sector. Aquest sindicat va mantenir lluites molt dures amb els fabricants per aconseguir diverses reivindicacions. Dos anys després fan balanç de les millores resultants de la seva actuació, essent una de les fonamentals la reducció d'una hora de la jornada de treball, que així quedava en dotze diàries Però el motiu fonamental de la conflictivitat ho era el salari quan els amos es negaven a pujar el preu fixat pel treball produït o intentaven rebaixar-lo.

Les vagues durant el Sexenni s'anaven seguint l'una a l'altra però es tractava en general de conflictes localitzats, i només en algun cas excepcional es plantejava l'atur del sector o la solidaritat amb els obrers d'altres llocs. Així

registrem alguna vaga de suport als sindicats de Barcelona, i col·lectes de diners pel mateix motiu. Era menys corrent la violència, però l'any 1870 i el 1872 hi va haver intents de cremar la fàbrica Baladia i Sala.

Les condicions en que s'exercia el treball industrial eren molt precàries, i a vegades perilloses, ja que les màquines a vegades produïen amputacions de braços i també morts. Un visitant s'exclamava de la irrespirable atmosfera de les fàbriques: "*me causó empacho el sofocante calor que allí se siente, y hasta el hedor insoportable del aire estancado y corrompido con tanto aceite y algodón*". Si a això hi afegim que els obrers malalts perdien la feina, i els salaris de misèria, s'explica l'èxit del sindicat de Les Tres Seccions de Vapor que al cap de dos anys comptava amb 1.000 associats. Aquests es reunien sovint per a plantejar les seves reivindicacions i donar suport als candidats republicans sempre que hi havia alguna contesa electoral. Altres sindicats eren la Societat de Mitgers, i els que unien a terrissaires, llauners, corders, serrallers i bracers. Tots tenien com a un dels seus problemes permanents l'acomiadament per part de la patronal dels obrers sindicats.

Dins el món obrer s'ha de destacar la cooperació, que es manifestava en la fàbrica del vidre de la Fraternal de Vidriers, fundada els anys setanta. I d'altres poc conegudes com La Marítima (1865-1867), La Mataronense (1870), les dues de consum. I la de producció La Constructora Mataronense (1877). Però la que es faria més famosa, per la seva durada i per la importància de la producció, va ser La Obrera Mataronesa, fundada l'any 1864 a Gràcia amb diners d'una societat de resistència. Iniciava les activitats amb quatre telers l'any 1869, i s'establia a Mataró cinc anys després, amb més de quaranta telers i un motor de vapor de 60 cavalls. L'any 1881 els telers ja eren 183.

Les formes de diversió

Les diverses classes socials tenien en la festa l'únic esplai que els allunyava de les preocupacions de la vida quotidiana. Notem que les formes de diversió eren marcades per la posició econòmica, en una societat sense matisos. Així a diversos grups corresponien diverses cultures, que els identificava i els donava cohesió.

Els burgesos es reunien en Casinos i Societats de tota mena on, lluny de les mirades dels d'abaix, es relacionava la societat dels escollits de

província. Les quotes restrictives i l'etiqueta absoluta impossibilitava l'accés, als que no formaven part de la burgesia acabalada i mitjana en aquells recintes que rebien noms suggestius com: Fènix, Armonía, Unió, Filharmònic, Olimp, Mataronès. I cada entitat, sovint lligada a un partit polític o grup social, tenia un caràcter propi i una activa animositat als socis contraris. Així el Mataronés era el més selecte ja que en formava part la *escogida sociedad*, i el Fènix tendia a la classe mitjana. D'aquest darrer en tenim una descripció d'una senyora que hi va ser convidada, diu que es tractava d'una casa on hi ha un jardí format per "*un espacioso redondel circuido con una gloriecilla de cañas y enredaderas, abrigado con una vela toda listada de colores blanco y azul, y al frente un escenario en donde habia la orquesta*".

El moment central de l'activitat social es produïa la primavera quan s'obrien els establiments recreatius, els passeigs, els jardins, i tota mena de diversions. També entre els sectors cultes es feien vetllades de música i literatura a domicili, i hi participaven les persones de més prestigi social i els amics. Als Casinos s'hi reunien exclusivament els homes, que hi trobaven un lloc tranquil per a fumar, llegir i jugar al dòmino i al billar. L'ambient canviava durant les festes, quan s'hi feien balls on tothom estrenava vestits i les noies eren el centre d'atenció assetjades per joves afectats de dandisme de província.

L'establiment públic més destacat de caràcter recreatiu era el *Prado Mataronés*, establert el maig de 1868 a imitació dels de Barcelona. Era situat a l'actual carrer d'Isern i s'hi duien a terme representacions de teatre, concerts, balls, espectacles de foc i artifici, de feres, gimnàstica, prestidigitació, sarsuela i opereta italiana. El local comptava amb un cafè i un restaurant, i hi havia jardins amb il·luminacions venecianes. El seu èxit va quedar estroncat en incendiar-se l'any 1871.

Lluny de l'exclusivisme hi havia els espectacles de caràcter popular on es reunien els menestrals i el nombrós proletariat. Aquest és el cas de les celebracions tradicionals que es repetien any darrera any, com el carnestoltes, els tres tombs, les caramelles, les fires, les festes de tipus religiós, i d'altres, on es ballaven sardanes, es feien jocs públics i tota mena de diversions. Eren molt concorreguts els balls que a diversos locals de la ciutat es feien de manera periòdica, com el Teatre Principal, on també s'hi duien a terme representacions d'obres de teatre cada setmana, amb èxit segur.

L'organització de moltes festes corria a càrrec de colles d'amics i

afeccionats, així hem de destacar el Carnestoltes de 1870 que el va organitzar la Coral Antigua, la Societat de Sepultureros, les colles d'en Tano, d'en Net, i d'en Bosa, conjuntament amb grups de veïns de diferents carrers. Perquè els carrers de la ciutat eren un nucli d'activitats festives de primer ordre, i en algunes èpoques de l'any celebraven serenates que consistien en un gran aparell escenogràfic per a ornamentar cases i balcons i rivalitzar amb els altres carrers.

Per a sorprendre la gent amb les novetats més vistoses del segle sovint s'acostaven a les places atraccions modernes. Com el *Panorama de la Guerra de Oriente,* espectacle de vistes il.luminades, l'any 1856. O la *Galeria de Figuras de Cera, civil, militar y religiosa, compuesta de 70 personajes del tamaño natural de los mas notables del siglo*, que va presentar l'any 1869 a la Plaça de Cuba el francès Alexandre Herault. Nou anys després feia la seva aparició una novetat meravellosa, l'electricitat, que es mostrava al *Pequeño Palacio Encantado Físico-Mecánico*. Hem de dir també que l'any 1856 s'havia establert durant unes setmanes a Mataró l'artista francès de la fotografia Sr. Fontaine, en el seu gabinet a la Fonda de la Font del Camí Ral va llogar els seus serveis que foren reclamats per moltes persones.

La cultura

El nivell cultural de la ciutat té el seu reflex més precís en l'àmbit escolar. Hi havia tres escoles públiques que es completaven amb d'altres de privades, les més notables de les quals eren la dels escolapis i el Col·legi de Catalunya (Valldemia). Tot i que eren gratuïtes les escoles públiques acollien pocs alumnes, perquè els benestants no hi portaven els fills i els nens de la classe obrera hi assistien pocs anys per haver de treballar tot el dia des de molt petits. Coneixem el nombre de la població escolar el període 1870-1871: a les escoles públiques de nens n'hi havia 153, a les escoles privades de nens eren 722, a les escoles públiques de nenes eren 223, i a les escoles privades de nenes eren 206. L'estadística ens informa del nombre d'alumnes que hi havia en aquell any escolar, que era un total de 1.304, una proporció molt baixa si tenim en compte que es tracta, pel que fa als col·legis privats d'un alumnat que en la seva majoria corresponia a persones de la comarca i d'altres procedències. També ens informen les xifres del poc interès que hi havia per educar les filles, a diferència del que passava amb els fills, cosa que, relativament, es manifesta més a l'ensenyament privat.

El Col·legi de Santa Anna era nomenat Establiment Municipal d'Ensenyament Lliure de Mataró, i rebia una subvenció de l'Ajuntament, que va ser retirada en no voler jurar els escolapis la Constitució de 1869. També els va ser retirat, pel mateix motiu, i pels organismes provincials, els estudis superiors. En aquest centre s'hi donaven classes de nàutica i mecànica industrial, i en el curs 70-71 hi varen ser examinats: 153 alumnes de segon ensenyament, 35 de nàutica, i 8 de peritatge mecànic. Un dels avenços que va introduir Garcia Oliver als col·legis públics, dels que tant es preocupava, va ser la gimnàstica, que ja es practicava feia anys als centres privats.

Les possibilitats d'accedir a la cultura accentuava les diferències socials. Cosa que va veure amb molta intel·ligència Garcia Oliver, proposant mitjans alternatius d'aixecar el nivell dels coneixements de la classe obrera. Però la realitat d'uns horaris de treball excessius i l'analfabetisme generalitzat feia molt difícil poder-hi actuar aïlladament, i els productes de la intel·ligència quedaven només a l'abast de poques persones.

L'ambient cultural era molt migrat, com ho demostra la vida precària de la premsa local. *La Revista Mataronesa* de 1856 durarà només cinc mesos, i la seva successora del mateix nom de 1864 un període de dos anys. Només els títols posteriors de caràcter polític tindran una certa continuïtat, en alguns casos. Una cosa diferent va passar amb l'obertura de la Biblioteca Popular que possibilitava la lectura a moltes persones que no tenien diners per a comprar llibres. Al seu estatge es podien llegir obres d'història, economia, literatura, i temes polítics.

Les lectures més populars el temps del Sexenni Democràtic, quan es va suprimir la censura per determinats temes, varen ser les de caràcter polític. Així a Ca l'Abadal venien la monumental obra del republicà Fernando Garrido *Historia del reinado del ultimo Borbón en España*, que, degut a la seva envergadura, es despatxava en entregues setmanals, manera de vendre llibres a les persones amb pocs cabals. Periòdics polítics que feien furor eren *La Igualdad, El Federalista, La Alianza de los Pueblos*, etc. Fins i tot *El Contrato Social* de Rosseau tenia un públic àvid.

La vida política intensa d'aquell període es feia sentir també al Teatre Principal, on molts dels títols feien referència a temes abans censurats, i el públic era receptiu a obres sobre Riego, la Inquisició, la classe obrera, o l'expulsió dels jesuïtes.

La premsa seria també tenia els seus lectors, i la satírica, amb títols

GENEALOGIA DE LA FAMÍLIA GARCIA

Joan Garcia (alferes) ———————————— **Francisca**
Madrid ?

|

Joan Garcia (forner) ——— (1708) ——— **Francisca Fins**
neix: ?. Barcelona (1680-90) — (el pare era pagès)
òbit: 1730. Mataró

|

Joan Garcia Fins (bracer) ——— (1746) ——— **Francisca Martí Casas**
n: 1719 — (el pare era pagès)
ò: 1790.

|

Josep Garcia Martí (bracer) ——— (1779) ——— **Anna M. Sayol Botey**
n: 1749 — (el pare era corder)
ò: 1811

|

Joan Garcia Sayol (bracer) ——— (1810) ——— **Raimunda Andreu Ramon**
n: 1782
ò: 1860

|

Francesc Garcia Andreu (teixidor) — (1833) ——— **Teresa Oliver Farró**
n.: 1811 — (el pare era teixidor)
ò.: ? — n: 1815 — ò: 1892

Josep Garcia Oliver
n: 1 setembre 1834
ò: 27 agost 1883

Teresa Garcia Oliver
n: 1836
ò: 1857

GENEALOGIA DE LA FAMÍLIA OLIVER

Esteve Oliver ———————————— **Mariana Sureda**
n: ?. Salitja (Girona)

|

Francesc Oliver Sureda (teixidor) ———————— **M. Teresa Farró Vilella**
n: 1786. Salitja (Girona — (filla d'un adroguer)
ò: 1855. Mataró — n: 1792. Sta. Coloma — ò: 1860. Mataró

Francesc Oliver Farró
n: 1814
ò: 1881

Teresa Oliver Farró

com *Lo Xanquet, Lo Mestre Titas*, i d'altres. Una obra que va ser molt apreciada per tota mena de públic i reeditada constantment, va ser la de Franklin *Lo camí de la fortuna, consells breus y senzills pera ésser rich*. Però el consum més popular es centrava en les col·leccions de romanços, les auques, les col·leccions de soldats per retallar, els papers pintats, les calcomanies, i tota mena d'històries efectistes que coneixem com literatura de canya i cordill.

2. Josep Garcia Oliver

Va néixer, Josep Garcia Oliver, el dia 1 de setembre de 1834, fill de Francesc Garcia i Teresa Oliver, que s'havien casat l'any abans. La mort prematura del pare va fer que l'oncle Francesc Oliver es fes càrrec de la família de la seva germana. El període educatiu el va passar al Col·legi escolapi de Santa Anna on va estudiar, entre d'altres matèries, assignatures mercantils. Sabem també, que ben jove, que va fer una estada a Madrid, potser per motius escolars.

El 1854 va fundar, amb només vint anys, l'Ateneu Mataronès, primera de les institucions que va promoure. La seguirien la Caixa d'Estalvis i la Biblioteca Popular. També el trobarem col·laborant en la premsa local amb articles d'economia, un interès permanent al llarg de la seva vida.

En el període 1854-1868 es va dedicar a fer algun viatge a l'estranger i va entrar en contacte amb les cultures anglesa i francesa. El seu interès era de caràcter industrial, que volia aprendre els processos productius més nous, i així va visitar fàbriques, mines i altres centres productius. Però també es va fixar en els avenços en el camp de l'educació, de la vida cultural, i va quedar enamorat per sempre més d'Anglaterra, lloc on, per ell, tots els experiments socials havien estat duts a terme amb encert. Sembla que per conèixer d'aprop les fàbriques modernes es va fingir obrer i hi va treballar durant un temps. D'Anglaterra i França se'n va endur l'amor a la llibertat i al progrés social i econòmic, i un ample coneixement dels idiomes, cosa que el permetria posteriorment de fer classes a l'Ateneu.

Sempre va dedicar molts esforços al món de la indústria familiar, on va exercir moltes iniciatives, i que era la base de la seva posició social. Va viatjar per tot Espanya per a relacionar-se amb els corresponsals dels seus

productes i conèixer les seves necessitats. A conseqüència de la revolució de setembre de 1868 va entrar a l'activitat política com a cap del Partit Monàrquic-Liberal, un dels que formaria part, anys a venir, de la fusió sagastina. Sota aquesta disciplina ideològica va ser batlle de Mataró els anys 1870-72 i els anys 1874-75. El cim de la seva carrera política va ser aconseguir l'acta de Diputat pel Districte de Mataró l'any 1881. Mentre era en possessió d'aquest càrrec va morir el 27 d'agost de 1883.

La família Garcia

L'origen d'aquesta família l'hem de situar a Madrid, ciutat de la que era fill Joan Garcia, alferes de la infanteria espanyola, que al voltant dels anys 1680-1690 va instal·lar-se a Catalunya per motius professionals, enviat pel govern a lluitar en els enfrontaments continuats amb França. I es va quedar a Barcelona, on va néixer el seu fill Joan. Aquest, que era forner, es va traslladar a Mataró els primers anys del segle XVIII on va continuar exercint el seu ofici al carrer d'Argentona, i es va casar. Els seus successors mancats de recursos econòmics es dedicaran durant tres generacions a treballar al camp com a bracers, fins que Francesc Garcia i Andreu va canviar aquell tipus de feina per la de teixidor assalariat al redós de l'èxit que experimentava aquella indústria les primeres dècades del segle XIX. Del pare de Garcia Oliver sabem que el seu matrimoni amb Teresa Oliver l'any 1833 li havia de possibilitar un ascens social ja que la família de la dona era en una situació econòmica mitjana. Però sembla que no va ser així, i la manca de recursos, o qüestions familiars de difícil investigació varen fer que Francesc Garcia marxés a Amèrica a establir-se, potser seguint les petges del seu germà Ezequiel. Va deixar a Mataró la dona i els fills, Josep i Teresa, però no se'n va anar amb les mans buides perquè el seu sogre li va deixar 888 lliures per a les despeses. La data d'aquest viatge no la coneixem, però sembla segur que Garcia no va tornar més a Mataró, morint a Amèrica en la pobresa i no va poder pagar mai aquell deute contret amb el pare de la seva dona. El viatge i la mort es devien produir al llarg dels anys quaranta.

La família Oliver

Eren originaris de la província de Girona, concretament del poble de Salitja. Va ser Francesc Oliver i Sureda qui es va establir a Mataró a voltant dels anys de la Guerra del Francès, i a Mataró es va casar amb Teresa Farró que

vivia a Blanes. Oliver i Sureda era teixidor, i sabem que a l'any 1826 va iniciar un establiment fabril dedicat a teixir el lli, que devia ser d'una certa importància. En el gremi era una persona de consideració que va ser nomenat alguna vegada prohom i va morir l'any 1885 deixant el seu negoci al fill Francesc. La seva filla Teresa, que s'havia casat amb Garcia en aquells moments ja era vídua i el seu germà va protegir tota la vida la família, i al nebot, Garcia Oliver, li va deixar en morir tots els seus béns.

Però la seva vida té un relleu notable, i va ser l'estímul i l'exemple de l'oncle que va encarrilar el futur alcalde de Mataró en el camp polític, social i industrial. Francesc Oliver va ser liberal tota la seva vida, començant la carrera política, de jove, en les files de la Milícia Nacional i del Partit Progressista. També va ser membre de l'Ajuntament l'any 1841, i durant el Bienni Progressista. El període 1868-73 va recolzar activament el Partit Liberal que encapçalava el seu nebot. Era una persona tan popular que en morir l'any 1881 el seu enterrament es va convertir en el més lluït que feia anys no es veia a la ciutat. Hi varen assistir persones de totes les classes socials, i "*la carroza mortuoria iba tirada por seis caballos con penachos negros guiados por palafreneros vistosamente ataviados. Además de un gran número de pobres iban también los trabajadores de la fábrica con hachas encendidas*".

Els negocis

L'activitat econòmica d'oncle i nebot es va manifestar en diverses companyies industrials que anem a seguir. Va ser l'origen de tot plegat la fàbrica de teixits de lli, cotó i mescla de l'avi Oliver, que el seu fill va anar transformant cap a la fabricació de lones. L'any 1847 ja era el més important del ram amb 36 telers que ocupaven 40 homes i 12 dones. També fabricaven mangueres de lona per carregar aigua als vaixells i per apagar focs, producte únic a Espanya i del que Oliver posseïa el secret de la factura i el privilegi d'exclusivitat per cinc anys concedit per la Reina Isabel II el 24 de novembre de 1847.

Al redós d'aquest impuls la fàbrica anava creixent i fent-se important, cosa que va dur a Fèlix Fonrodona i Vila a formar l'any 1862 societat amb Oliver per a unir els dos establiments de lones propis amb la denominació d'Oliver i Fonrodona. El contracte aclaria que el pacte era per deu anys, que també s'hi fabricarien teixits, i que el capital social havia de ser de 20.000 pesos forts aportats a parts iguales. Hi entraven a formar part com

a substituts de direcció Garcia Oliver i Joaquim Fonrodona, fill de Fèlix, que també formaven part de la direcció de la indústria.

De fet la societat es va establir a la fàbrica Oliver del Ravalet i els capitals que hi entraven varen ser utilitzats per adquirir un motor de vapor per a modernitzar la producció. Quan va acabar el període contractual l'any 1872 els pactes es varen refer, però aquesta vegada hi entrava un nou soci: Antoni Martí i Freixas, per a fer possible una ampliació de capital. I és que el negoci anava endavant, i n'és un indici les reformes arquitectòniques que sovint calia fer a l'establiment fabril per adequar-lo a les noves necessitats, ocupant tot el tros del Ravalet que va del carrer de Sant Pere al passatge que per aquest motiu rep el nom de Garcia Oliver. Els productes fabricats s'enviaven a tota Espanya, als pobles més importants de Catalunya, i a Amèrica. I eren de tanta qualitat que el novembre de 1876 a l'exposició industrial de Filadèlfia hi varen ser premiades les seves lones.

Un altre aspecte a fer notar és el de la relació dels propietaris amb els obrers. Sabem que el juny de 1881 hi va haver una vaga perquè s'havia rebaixat els sous als teixidors, i era la fàbrica de Mataró on es pagava menys el treball. Després de diverses negociacions es va acceptar la reivindicació dels obrers però a l'hora de fer efectius els jornals no es va tenir en compte l'acord, i es va acomiadar els obrers que duien la negociació. Aquest va ser l'origen d'una de les crisis més importants d'aquella època a Catalunya ja que al cap d'uns mesos es provocava un *lock out* empresarial general a Mataró, que duraria tres mesos.

L'oncle Oliver va morir el 29 de juliol de 1881 als 67 anys, i va deixar tots els seus béns al seu nebot, i a la germana la quantitat de 50.000 ptes. En aquests anys la fàbrica havia pres molta volada i l'instrumental que tenien era: la màquina de vapor amb tres calderes, 57 telers, 2 màquines de parar, 3 d'ordir, 4 de tòrcer, una de mesurar, 2 de bobinar, 3 de canilles i una de cilindrar. També hi havia força existències de fil, peces de lona de cotó i de cànem, bri, terlises, i d'altres matèries per a la fabricació. Per a poder avaluar la importància de la indústria tenim unes xifres significatives, les dels beneficis que es repartien els socis l'any 1882: Fonrodona 37.333 ptes., Garcia Oliver 32.666 ptes., i Antoni Martí 10.500 ptes.

Mort el seu oncle Garcia Oliver no tardaria a seguir-lo, per aquest motiu coneixem un únic balanç de la fàbrica de lones i teixits de la societat. En el llistat que en aquella ocasió va fer Joaquim Fonrodona hi trobem a

l'actiu els béns immobles, els efectes a cobrar, els no cobrables, i els deutors per compte corrent, que sumaven en total un 50% del total, i un capítol important i significatiu, el dels interessos a mota, que comprenia els productes lliurats a capitans de vaixells que viatjaven a Amèrica, i que consistia en un contracte de repartiment dels beneficis i de corresponsabilitat en les depeses del viatge, en aquest apartat hi ha 33.500 ptes. en gèneres enviats en 33 vaixells. A l'actiu de 770.546 pessetes correspon un passiu de 162.370 ptes.

La fàbrica de lones era la columna vertebral dels negocis d'Oliver i el seu nebot. Però un i altre al llarg de la seva vida varen participar en diverses realitzacions empresarials moguts pel desig de guanys i una voluntat capitalista notable. El mes de desembre de 1859 es va formar la societat Oliver i Companyia, per un termini de deu anys, i per a explotar una invenció del blanquejador Joaquim Layret que convertia l'espart en paper. Formaven la companyia el ja citat, que hi participava amb el privilegi d'explotació que li havia estat concedit, i com a socis capitalistes Oliver i Jaume Monner, corredor de canvis, cada un d'ells amb 1.500 pesos forts. Garcia Oliver podia substituir l'oncle en les tasques de direcció. No tenim cap altra notícia d'aquest negoci, que no devia arribar als deu anys previstos.

El mes d'agost de 1876 es va formar la societat Oliver i Companyia, que tenia com a socis Francesc Oliver i el nebot Garcia Oliver. L'objecte de la mateixa era la fabricació de lones i gènere de punt, amb un capital inicial de 10.000 ptes., i es formava per un període de cinc anys. A la mort del nostre personatge la fàbrica era en ple rendiment.

La darrera societat de Garcia Oliver va ser amb el comerciant Joan Camprubí pactada el mes de novembre de 1880. Tenia la intenció de bastir una fàbrica de productes químics, i també duia el nom d'Oliver i Companyia. Havia de tenir una durada de vint anys i Garcia n'era el soci capitalista amb 35.000 ptes. Camprubí n'hi posava 5.000 ptes, i el seu treball com entès en la matèria, però al cap de dos anys va deixar la seva participació en la societat sense poder retirar el capital ja que havia estat reinvertit en la indústria, que era dotada amb tots els avenços tècnics del moment: una màquina de vapor sistema Corlis de 4 cv, moles de trituració, premses de ferro, bàscules, calderes per la fosa del plom, etc. S'hi fabricava blanc d'Espanya, colorants i pintures a l'oli. L'establiment era situat al carrer de l'Habana, i Garcia Oliver va continuar com a únic propietari.

Un burgès

Garcia Oliver era un membre de la burgesia dinàmica que anava transformant el país al redós dels negocis, i que construïen pas a pas una societat nova sobre els fonaments del progrés industrial. Ell mateix tenia consciència i orgull d'aquesta pertinença, i es referia a si mateix amb aquests termes: "*Yo, hijo del trabajo industrial, y nacido y educado en el seno de la clase media*".

La seva relació filial amb l'oncle va fer que Garcia Oliver entrés al món dels negocis des d'una posició econòmica important, aconseguint uns guanys de molta envergadura. I sovint els tornava a invertir en noves indústries, potser a causa d'aquell estímul ideològic que l'empenyia al món de les realitzacions pràctiques, i, és clar, per a fer diners. La fortuna notable que va deixar en morir és un indici dels seus negocis positius, i el fet que la major part del seu capital fos invertit ens indica la manera de fer característica d'un esperit inquiet.

Només un detall per a fer-nos càrrec de què significava fer negocis en aquell temps. A la seva fàbrica, la que tenia amb Fonrodona i Martí, l'any 1882 va fer uns beneficis que pujaven a 32.666 ptes. Què significa aquesta xifra?, ho veurem de seguida. Una persona de la categoria del Secretari de l'Ajuntament de Mataró cobrava 2.750 ptes. l'any, un mestre públic 1.375 ptes., un oficial paleta 1.080 ptes., i un peó 700 ptes. Un sou de dues a tres pessetes al dia era el que acostumaven a cobrar els obrers, al costat de les noranta del nostre personatge. Amb aquests diners s'havia de fer front a aquests preus: arròs 0'51 ptes. el quilo, oli l'15 ptes. el litre, cigrons 0'44 ptes. el quilo, la cansalada 1'95 ptes. el quilo, el moltó 1'75 ptes. el quilo. Unes sabates costaven 13 ptes., un vestit de 35 a 100 ptes., una casa d'un cós a la plaça de Cuba 11.500 ptes., i un viatge a Amèrica en tercera classe 300 ptes.

Garcia Oliver, doncs, era situat en un lloc de privilegi dins aquella societat: era un burgès, i com a tal vivia, sense el luxe, però, que altres elements de la seva classe manifestaven de manera externa. Si entrem dins la seva casa, la de l'oncle, al Ravalet, hi notarem de seguida l'ordre metòdic de la seva vida, l'ordre racional del seu mon: cada cosa al seu lloc. És una casa de dos cossos amb cinc habitacions de dormir, cambres de mals endreços, dos despatxos, golfes, sala d'estar, menjador, cuina, etc. No vivia enmig d'un luxe extremat, però la confortabilitat era apreciable. Tenia minyones pel servei domèstic, i comptava amb il·luminació de gas. La calefacció era a càrrec de

diversos brasers que hi havia repartits a les habitacions, i en les cambres de bany hi tenia un fornet per a escalfar l'aigua, i una pila de marbre amb detalls escultòrics. En el saló d'estar, que no era moblat, hi havia a les parets retrats a l'oli figurant l'amo que ja no hi era, Francesc Oliver, l'amo en exercici Garcia Oliver, i la seva mare Teresa. Al menjador hi havia una taula de noguera allargada i un cobretaula de llana verda, sis cadires, un silló de caoba, una làmpada de gas i un rellotge rodó. Per a parar la taula tenien tota mena de tovalles, tovallons, cristalleries, jocs de licor, coberts i altres estris.

Al pis hi havia les habitacions i els armaris on es guardava la roba del nostre personatge, destacarem la que formava l'equip quotidià d'un home de la seva categoria, que no ho oblidem havia estat Alcalde i era l'any 1883, a la seva mort, Diputat a Corts. Tenia quatre jaqués, dues levites, un paltó, dues armilles, dos barrets de copa de pelfa negra, i cinc corbates de seda del mateix color, juntament amb d'altre roba menys notable. A les habitacions dels amos hi havia mobles, llits i cadires de caoba amb daurats, i per decoració una capelleta de la verge del Rosari, una creu, i un quadre de Sant Joan Evangelista. La roba de llit també hi era abundosa, així com dos domassos d'Utrech, que es posaven en les solemnitats.

En l'ordre personal cal assenyalar que Garcia Oliver, com el seu oncle, no es va casar mai. Podem establir una hipòtesi d'aquest fet prenent com a document un poema, un dels tres que li coneixem, que havia dedicat a una d'aquelles donzelles sensibles filles de la burgesia que guardava records en àlbums. El nostre personatge hi va escriure unes estrofes, el gener de 1867, que donen peu a suposar una passió desatesa com a origen de la seva solteria:

(...) porqué el placer que algún dia
gozara en paz venturosa,
me lo arrebató una hermosa (...)

Retòrica o realitat?, ens indica però un estat d'ànim melancòlic que li fa pensar, a trenta-dos anys, que considerava la seva vida: *seca y marchita*, rodant a l'albir del destí.

Garcia Oliver és l'exemple de l'home que es va fer a si mateix en un ambient que no oferia cap estímul als desigs de superació. El seu contacte amb la cultura anglesa va tenir com a resultat el descobriment de nous models d'organització social, i un eixamplament de la seva perspectiva intel·lectual.

D'aquí el seu interès per l'economia política i el seu decantament per les teories liberals, ideologia que tindria com a nord tota la seva vida pública, i seria el germen de les seves realitzacions més decisives.

Liberalisme per una banda, i participació activa en la vida política al voltant dels principis del progressisme històric, que li devia inspirar l'oncle Oliver, esforçat militant d'aquell partit. Però més enllà de la seva pràctica política es considerava un teòric, una persona estudiosa de l'economia, com demostren els seus escrits als periòdics locals, i alguns fulletons que va editar, i que mostren el grapat de lectures avançades que l'havien influït.

Hem entrat a casa seva, ara, però, ens hem de fixar en una habitació singular: el despatx. Era a la planta baixa i tenia com a centre la biblioteca. La decoració de les parets la formaven uns quadres de vistes il·luminades del combat de Tolón, i un quadre de l'avi matern que havia pintat en la seva joventut el propi Garcia Oliver. Però el més curiós és el contingut de la biblioteca que coneixem d'una manera detallada. Eren 298 volums, junt amb tota mena de documents privats, que donen el pols dels seus interessos més personals relacionats amb l'activitat intel·lectual. Biblioteca eclèctica on sobresurten els tractats d'economia política i els d'història. També hi ha exemplars de premsa, enquadernats en volums, i aquelles obres de la literatura clàssica que anaven sortint en l'important empresa de la Biblioteca d'Autors Espanyols, que dirigia Bonaventura Carles Aribau.

Vet aquí alguns dels volums que va recollir el notari que va fer l'inventari de les seves propietats. Llibres d'economia i història: *Journal des economistes* (48 vol.), *Historia de España* (59 vol.), *Du principe de population*, *Traite de economie politique*, *Historia Natural* (10 vol.), *Compendio de historia general*, *Nomenclátor del Comercio y la Industria*, *Escritos económicos de J. Güell y Ferrer*, *Libertad del socialismo*. Un conjunt d'una cinquantena de volums sobre diversos temes d'economia, història, memòries pòstumes, reforma social a França, etc. Llibres de medicina i de religió, d'art i diccionaris: *Ilustraciones de la Santa Biblia*, *Mereveilles de l'Art religieux*, *La vida de Jesús, La ley de Dios*, tretze volums d'homeopatia, dues gramàtiques de llengua francesa, i una d'anglesa. Diversos diccionaris en diversos idiomes. En quant a premsa: *Álbum de las familias*, *Folletín del Diario de Barcelona* (15 vol.), *Ecos de la Montaña*, *La Ilustración española y americana*, *Art Journal*, *La Vanguardia*. No hi podia faltar la literatura: *El viagero ilustrado*, *Biblioteca de Autores Españoles* (68

COLEGIO DE D. FELIPE COMAS

calle de Barcelona, núm 24 Mataró.

Además de la enseñanza primaria elemental y completa, mercantil y de adorno, en lo sucesivo se dará en este establecimiento la del dibujo en sus aplicaciones á la industria, artes y oficios, y la de gimnasia. Igualmente se encargará de dar la segunda enseñanza en toda la estension posible á los alumnos que se presenten; sometiendose á las prescripciones gubernativas, y disponiéndolos para optar al bachillerato en artes é ingreso á las carreras facultativas y profesionales.

VINO RANCIO

dulce y seco de S. Andres de Llevaneras.

á 4, 5 rs. porron y á 5, 6 rs. con botella; depósito en la Drogueria de Pedro Mora, plaza de la Constitucion

---

HOMEOPATIA.

Medicamentos de todas clases, botiquines etc. por mayor y menor. Laboritorio especial de Salvañá, Plaza Sta. Ana, núm. 2.

D. ANTONIO APPIGNANI,

Facultativo de la ciencia de curar ofrece sus servicios á ese respetable público Mataronés, en todo cuanto corresponde á su facultad, vive en la calle Ancha número 48, piso 1.° en la ciudad de Barcelona.

ARMAS, ARMAS,--OJO CAZADORES.

Se garantizan y dan á prueba en la calle del Conde del Asalto, 86, 3.°, Barcelona.

ÚNICO DEPOSITO EN CATALUÑA.

Rewolvers, 6 tiros.	90 rs.
Pistola Lefaucheux.	70 »
Pistola sencilla.	10 »
Pólvora inglesa, frasco.	14 »
Escopeta Lefaucheux, 1 tiro.	de 180 á 500 »
Id. id., 2 tiros.	de 400 á 2000 »
Id. de 1 y 2 cañones.	de 100 á 600 »
Cartuchos, el cieuto.	16 »

HACE GRANDES ESPENDICIONES Á TODAS PARTES Y ULTRAMAR

LA PAZ.

Periódico semanal, á 2 rs. al mes. Se snscribe en la Imp. de José Abadal.

LO CAMÍ DE LA FORTUNA

CONSELLS BRÉUS Y SENZILLS

PERA FERSE RICHS.

PER

TEATRO DE MATARÓ.

COMPAÑIA DE ACRÓBATAS MADRILEÑOS.

Compuesta de 19 artistas de ambos secsos, bajo la direccion de

D. TOMAS TERESA.

Sorprendente y estraordinaria funcion para el DOMINGO 24 DE ENERO DE 1869.

Las repetidas instancias de varios concurrentes á las funciones celebradas en el Prado Mataronés para que se verifique alguna en el Teatro, unido ó lo agradecidos que se hallan todos los individuos que componen la referida Compañia por las muestras de diferencia con que han sido acogidos sus trabajos; el Director Sr. Teresa ha accedido gustoso á la peticion de los que lo han solicitado, á cuyo efecto ha escogido una variada y sorprendente funcion que llenara completamente los deseos de los espectadores teniendo un verdadero y esmerado lucimiento en el palco escénico digno del merecimiento de sus favorecedores. Esta guardará el orden del siguiente

PROGRAMA.

1.° Sinfonia por la orquesta.

2.° *Los Lindos Recreos Orientales* por ocho artistas de la compañia en cuyo trabajo tomará parte la Sra. Marcos.

3.° *Le Jongleur ó sean los juegos Indianos*, por el Director el cual ejecutará las vistosas y dificiles suertes de *los malavares*, entre ellos *la lluvia de oro, los biblioques, las baritas eléctricas, los aros encantados, la targeta, los puñales aéreos, la columma horizontal* y otras del mayor merito.

4.° *Los prodigios aéreos ó sea La escuela de los gimnastas* por los hermanos Teresa.

5.° *Las pirámidas humanas* y las muy aplaudidas suertes de *Las escaleras mobibles*, por las Sras. Gonzalez, y Marcos y los Sres. Tomas, Agustin, Manuel, Marcelino, Sebastian, José, Emilio y el niño Antonio.

6.° *El blandecho volante* por el Sr. Rodriguez, el que finalizará con la vistosa bajada del angel.

7.° A peticion de infinidad de personas ejecutará el Sr. Teresa los muy aplaudidos y vistosos *juegos asiáticos é Icarienses* concluyendo con la vistosa y sorprendente suerte de *La tranca humana.*

8.° *La lira* ejercicio gimnástico y de dificil ejecucion por los Sres. Agustin y Marcelino.

9.° Terminará la funcion con el baile grotesco titulado.

LAS DIVERSIONES DE BAGÁ, por 6 artistas.

NOTA: Los precios de la funcion de hoy se han reducido todo lo posible; y á fin de que todas las clases de la sociedad puedan disfrutar de este espectaculo serán los siguientes:

Plateas.	12 rs.
Palcos primeros.	10 rs.
Id. Segundos.	8 rs.
Id. Terceros.	6 rs.
Lunetas.	1 real y medio.
Asientos fijos.	1 real.

vol.), *Chef d'oeuvres de theatre moderne*, *Gil Blas de Santillana, Mujeres cèlebres*, *Conferencias de literatura*.

Cal fixar-se també en el conjunt de tractats d'homeopatia, que devia seguir amb interès donades les seves dolences. Perquè ell era adepte a les teories homeopàtiques com a mètode de curació, ja que va patir durant molts anys: *de un padecimiento crónico del estómago que le producía vivos dolores*. Malaltia que el mantenia sovint reclòs a casa seva, i que no li va permetre dur a terme moltes de les activitats polítiques desitjades.

Garcia Oliver va morir el dia 28 d'agost de 1883 a les vuit del matí, a la seva casa al Ravalet, víctima d'una malaltia gàstrico-tifòidea. Va morir com a Diputat a Corts, i l'enterrament va ser notable. El cadàver col·locat en *riquísimo ataúd*, i dut en *suntuoso y severo coche fúnebre*, era acompanyat en un primer lloc per sis persones que representaven el Parlament, el Partit, la Caixa d'Estalvis, l'Ateneu i els fabricants de Mataró. Seguia representació de la família, el Consistori, autoritats judicials, militars, companys de partit, representants d'Ajuntaments del Maresme, i, "*por fin un inmenso séquito compuesto (...) de individuos de todas las clases, industrias, profesiones, artes y oficios de nuestra Ciudad. El fúnebre cortejo recorrió a los tristes acordes de una música, las calles del Camino Real, Bajada de Sta. Ana, Riera y Calle Nueva por entre numerosa concurrencia que revelaba en su aspecto la profunda emoción de que se hallaba poseída*". (...) "*El aspecto que presentaba la población á la hora de verificarse el entierro del señor García Oliver era por demás significativo. Las fábricas permanecieron cerradas, los industriales suspendieron sus trabajos y los obreros de ambos sexos y demás personas que no concurrieron al entierro, ocuparon las calles del tránsito, para saludar el féretro y rendir así el último testimonio de respeto y simpatía al finado*".

Després a Santa Maria es va fer una missa, i es va traslladar el mort al cementiri, on Marià Andreu, president del Comitè Liberal, va fer un parlament de comiat.

Com a béns deixava gairebé tot el seu capital invertit en les tres fàbriques que tenia: dues de lones i teixits, una amb socis, i una altra de productes químics. També dues cases al carrer Tras Santa Anna, sis al Ravalet, un terreny incultivat de 5.114 m2 entre els carrers de Jordi Joan-Colon-Sant Pere. I una torre a Valldeix, que s'havia fet construir l'any 1870, era situada a Santa Rita i comptava amb tots els utensilis per a la seva

utilització, segurament com a lloc d'estiueig. El pastisser Barbosa n'havia fet una reproducció en sucre. En l'apartat de joies deixava dos rellotges d'or i sis coberts de plata. Les disposicions testamentàries atorguen 2.500 ptes. a cada un dels seus cosins, i concretament a Josep Muns i Oliver, i a la seva dona Eulàlia Rossell, els deixa els interessos de la raó social Oliver i Companyia. A la mare 25.000 ptes. i l'usdefruit de tots els seus béns, i nomena hereu universal a Francesc Muns i Rossell, fill del seus cosins.

Les idees

En el pensament i l'obra de Garcia Oliver hi ha una constant que dóna la mesura de la seva mentalitat en els àmbits polítics, econòmic i social: el liberalisme doctrinal que va servir de suport ideològic als burgesos en el seu combat contra la monarquia absoluta.

El liberalisme és, per Garcia Oliver, el pensament propi de la classe mitja, que en la seva terminologia és sinònim de burgesia. La classe moderna per excel·lència, que va saber trencar: "*las redes que habían sujetado el trabajo entre las espesas mallas de cien distintas trabas y reglamentos, cobraba tal libertad de acción que en breve tiempo había centuplicado la fuerza, el movimiento, la energía y la riqueza del país*".

I relaciona aquesta força emergent amb la idea motriu de la llibertat: "*hemos defendido briosamente la 'libertad individual', como el más fuerte escudo de los derechos del ciudadano que no debe de ser oprimido por ningún brazo del Estado, llámese este brazo Gobierno, Provincia o Municipio*". Critica el centralisme que els moderats al poder havien utilitzat per a controlar la vida política i econòmica del país, alçant la bandera "*individualista (...) desplegada al viento (...) por la economia política*", com a única manera de superar les crisis econòmiques. I blasma "*las almas débiles que al menor contratiempo tienden sus brazos al Estado, que es el representante del socialismo 'de guante blanco'*". Afirma que la tutela del govern és propia d'un "*pueblo perezoso, imprevisor, inerte*", i que la llibertat necessita d'individus amants del treball: "*dispuestos siempre a fomentar sus intereses y los intereses de la patria que al fin y al cabo son también los suyos*". I posa com exemple de centralisme el que li va passar quan va voler fer real el seu projecte de Caixa d'Estalvis, que va necessitar tres anys i mig de tràmits a causa dels entrebancs burocràtics.

Per aquests motius saludar la Revolució de Setembre assenyalant

que: "*a consecuencia suya, si no han sido definitivamente sancionadas todas las libertades económicas que los hombres ilustrados del país señalaban tiempo hacía como el luciente faro que nos prometía dias mejores de prosperidad y ventura, han sido a lo menos arrancadas varias de las trabas que nos aprisionaban, y rotos en menudos pedazos algunos eslabones centralizadores que sujetaban el vuelo del espíritu individual*". Parla de llibertats econòmiques des d'una perspectiva plenament liberal, però la realitat industrial catalana, amb una producció tèxtil gens competitiva i una qualitat de producte lluny del de les factories angleses, fa del proteccionisme una reivindicació permanent de tota la societat, fabricants i obrers.

Garcia Oliver no parla de llibertat política perquè les classes mitjanes que ell volia representar ja l'havien conquerit i l'havien limitat als sectors benestants. Només podien votar els propietaris. I encara que critica el sistema electoral censatari establert pels moderats –molt restrictiu- no dubta de la seva eficàcia, només tracta de fer-lo més ample per poder integrar els membres de la burgesia mitjana. Perquè la participació de molt pocs produeix: "*la pérdida de la fe política, del entusiasmo nacional, del amor a la patria, del sentimiento del honor y de la idea del deber; y al paso que estas virtudes iban menguando, crecieron espantosamente el mercantilismo, el amor al "yo", la sed del sórdido interés, el letal egoísmo, la vanidad del mando, la debilidad del carácter y la degeneración moral*". Un projecte liberal, doncs, que resumia la mentalitat d'una classe social que tenia al seu davant les col·lectivitats d'idees republicanes que volien imposar els seus criteris amb la força numèrica.

Tot i així un dels trets moderns del pensament de Garcia Oliver és la seva preocupació per la classe obrera, origen de les seves realitzacions més importants: amb l'Ateneu i la Biblioteca pretenia que els obrers aprenguessin els elements indispensables de la cultura, i amb la Caixa d'Estalvis promocionar la previsió. La seva mirada cap el món obrer era paternalista, ja que els volia salvar de les "*administraciones de lotería con sus promesas tentadoras, los cafés con sus juegos y licores, el lujo con su pernicioso séquito de necesidades ficticias, la disipación con sus escandalosas consecuencias, y en fin, los matrimonios prematuros que, provocando la multiplicación excesiva de la familia, convierten con frecuencia en fuente de amarguras lo que debiera ser manantial perenne de purísima alegría, arrastran muchas veces al pobre jornalero que no tiene inteligencia*

suficiente para darse cuenta de la trascendencia de sus actos".

Cal orientar els assalariats per que refusin els paranys dels *apóstoles del socialismo*, i per a evitar-ho convé que s'integrin al sistema, cosa que no passarà mentre pateixin una economia de subsistència. D'aquí el projecte de la Caixa d'Estalvis, lloc on l'obrer en deixar-hi les sobres escasses del salari inicia un procés d'acumulació, i "*despiertan en su mente adormecida, el pensamiento de lo porvenir, la idea de la propiedad*", i inicien "*los cimientos de su capital y la base de su bienestar*". Es tracta d'un projecte dirigit a crear una societat de classes mitjanes, absolutament il·lusori en uns temps de treball precari, poc remunerat i d'una economia industrial tant dèbil que a vegades calia tancar les fàbriques quan no hi havia comandes.

En la pràctica política del Sexenni és quan Garcia Oliver s'adonarà que l'esquema ideal elaborat no comptava el suport dels fets. I la presència de sindicats d'una força important, juntament amb l'opció política republicana, el durà a considerar la importància dels elements de coerció: l'exèrcit i les lleis necessàries per a mantenir la lògica del sistema social discriminatori.

Una de les preocupacions centrals de Garcia Oliver era l'educació. En aquest terreny defensava la llibertat dels municipis per a organitzar l'ensenyament a la pròpia ciutat, ja que el control central feia, com era el cas de Mataró, que els recursos fossin assignats de manera improductiva. Així les escoles privades i els escolapis acollien la gran majoria dels nens que estudiaven, però l'Ajuntament era obligat a mantenir una determinada proporció de mestres públics que amb prou feines tenien alumnes. Seva va ser la proposta de retribuir-los seguint el sistema anglès: un tant per cada alumne que estudiava, i el seu primer acte a l'Ajuntament de 1868 va ser el d'emancipar els mestres de la tutela que tenia el Consistori, sobre l'admissió d'alumnes, donant-los llibertat per fixar les quotes. Però l'any següent els republicans controlen l'ajuntament i estableixen l'ensenyament gratuït. En l'àmbit educatiu va tenir la iniciativa d'establir un gimnàs a les escoles públiques, i el projecte d'obrir una escola tècnico-industrial, ja que s'adonava que era d'una importància cabdal pel desenvolupament del país tenir gent preparada i especialitzada.

Sabem que no era gens preocupat per l'especulació religiosa, i que professava una mena d'actitud eclèctica, i que criticava l'exteriorització del culte, les cerimònies tètriques, i l'aparell de magnificència de l'església oficial. Com els seus companys de partit es devia sentir molest per l'actitud

antiliberal del clero, i tota la ideologia anti-moderna dels sectors més fanàtics. Defensava la reconciliació entre catòlics i protestants, i en els seus períodes d'alcalde va ser atacat pels sectors més conservadors que li retreien el seu liberalisme en matèria religiosa. Per ells Garcia Oliver només tenia paraules de menyspreu; "*pretenden hacer de la religión un manto que cubra algunas veces sus ideas políticas y otras veces la fealdad de su conciencia nada limpia*".

Una altra mostra de la seva actitud són les idees que sostenia en el tema de l'ensenyament laic i el religiós. I es decantava cap a l'escola laica i pública desconfiant dels pedagogs catòlics. De tota manera considerava que a Mataró als escolapis se'ls podia deixar l'ensenyament primari perquè en nens petits "*es bien poca la propaganda que pueden hacer de sus ideas filosóficas o de sus principios políticos*". I es lamentava que els escolapis joves: "*no hayan sabido romper con las tradiciones monásticas*", obrint-se a les idees modernes, i així s'anava accentuant el divorci que separava "*a los católicos de la libertad*". Tradicionalment s'ha vingut considerant que Garcia Oliver formava part de la maçoneria, o que hi tenia algun tipus de contacte, cosa que en cap moment ha pogut ser demostrada, i sobre la qual no hi ha cap mena de dada que permeti afirmar-ho així.

3. Els anys de les fundacions, 1854-1867.

La primera activitat pública de Garcia Oliver es produeix, i no es tracta d'una coincidència, durant el Bienni Progressista, quan s'eixampla l'horitzó polític i es recuperen drets que els moderats havien menystingut. Al redós d'aquest ambient nou, i segurament comptant amb el suport de l'oncle, que era síndic de l'Ajuntament progressista, va fundar a l'edat de vint anys l'Ateneu Mataronès. Posteriorment, i altra vegada sota els moderats, duu endavant el projecte de formació de la Caixa d'Estalvis i l'establiment d'una Biblioteca Popular, lloc on tothom hi pogués acudir a demanar un llibre en forma de dipòsit. Aquesta intensa activitat fundacional, en un Mataró on passaven poques coses, va anar acompanyada d'una col·laboració regular en els periòdics que es publicaven a la ciutat, on exposava les seves teories econòmiques i analitzava l'actualitat. Tracta temes com la situació de la classe

obrera anglesa, el centralisme a França, l'esclavitud als EEUU i la necessitat de posar fi a la de les colònies espanyoles, la producció mundial de cotó, qüestions monetàries i altres de relacionades amb Anglaterra: "*esa nación donde (...) han de buscarse las nobles acciones, las grandes obras y los mas acabados modelos*". En un article sobre Ultramar demana mà dura amb els insurrectes de Cuba, i que no s'introdueixi en aquella part del territori espanyol el sistema polític liberal, ja que d'aquesta manera es perdria la seva possessió. Alerta també sobre els EEUU que estaven atents per a fer fora els espanyols. També escriu crítica literària, com l'article que es refereix a la poetessa Villamartin. Cal recordar que ell mateix en els anys de joventut havia publicat alguns poemes, com el que glossava el vaixell construït a les drassanes de Mataró, i que duia el nom de Julia.

L'Ateneu Mataronès

Aquesta entitat va ser fundada el setembre de 1854 sota la denominació de *Sociedad de Amigos de la Instrucción*, i tenia com a centre la modernització del saber, i la seva extensió a les capes de la societat més desfavorides: els treballadors. El seu objecte era: "*la ilustración y enseñanza mútua de todos sus socios, y el procurar difundir en todas las clases de la sociedad, las nociones útiles de ciencias y artes despertando el amor a las mismas*". El local de la societat, que al cap de poc es denominaria Ateneu Mataronés, era al carrer Nou, al costat del Teatre Principal. Podien ser-ne socis totes les persones majors de 16 anys que abonessin la quota, mai superior als cinc rals al mes. L'impulsor i fundador va ser Garcia Oliver, altres iniciadors foren Narcís Carbó, Josep M. Arnaiz, Jeroni Boada, Josep Ferrer, Joan B. Viza, Miquel Collet, Ignasi Caballol, Miquel Valls i Josep Riva. Garcia Oliver va actuar de Secretari i en algun temps de President d'aquella institució que, com li agradava de dir, era "*el primer Ateneo que dedicara Cataluña a las clases proletarias*".

L'activitat de l'Ateneu tenia dos eixos, per una banda les classes públiques, i per l'altra les sessions literàries que cada diumenge reunia els associats en una mena de trobada acadèmica. Les classes les donaven els membres de l'Ateneu especialment qualificats per a fer-ho, i tenien lloc de 7 a 9 de la nit. El desig del fundador era que s'acollís els treballadors per a possibilitar la seva instrucció. I així, explica el contemporani Joan Amich: "*han sido arrancados del caos de la ignorancia una porción de jóvenes que*

jamás habían saludado las letras y que quizás no las saludaran nunca sino se hubiese creado ese elemento de vida intelectual que fomenta la afición al saber".

Però hem de tenir en compte que els obrers que treballaven llargues jornades laborals de tretze hores no tenien temps per a dedicar-se a la cultura. I els alumnes eren en general membres de la petita burgesia, menestrals, comerciants, etc. Les assignatures que s'hi donaven l'any 1869 eren: lectura, escriptura, aritmètica, francès, anglès, dibuix i gramàtica castellana. En altres moments també hi havia lliçons de teneduria de llibres, religió, moral, taquigrafia i declamació.

L'Ateneu estava organitzat en seccions: la de ciències, literatura i arts, la de ciències exactes, la de ciències polítiques i morals, i la d'agricultura, indústria i comerç. L'any 1869 hi havia 105 socis, que gaudien del gabinet de lectura i les sessions dominicals, en les quals els acadèmics de l'Ateneu exposaven els seus coneixements sobre tota mena de matèries, principalment les d'actualitat en el món de la ciència, els costums i les idees.

Hem de destacar que segons els estatuts de l'associació un dels temes inclosos era la literatura llemosina, que indica que aquest primer projecte d'activitat cultural amb què va comptar Mataró ja tenia un interès específic per a la literatura catalana, en període de revifament. Cada diumenge, i junt al tema principal de la sessió, hi havia un apartat literari on es llegien poemes i proses inspirades a càrrec d'autors locals, i convidats. Citarem Ildefonso Llorente, Joan Amich, el Sr. Pineda, el Sr. Riba, i una dona, Joaquima de Torras, escriptora "*de rasgos brillantes de imaginación, estilo sublime y nobleza de sentimientos*". Garcia Oliver sovint prenia la paraula per tractar aspectes d'economia i societat, però també hi llegia poemes de la seva autoria, així com traduccions personals d'obres poètiques d'altres idiomes.

El mes d'abril de 1856 es va produir un fet notable dins la vida de l'Ateneu. Un discurs que havia de ser llegit en una d'aquestes sessions dominicals va ser censurat per la junta directiva. En aquest parlament s'atacava el fanatisme religiós i es feia un recorregut pels sistemes antidogmàtics de la història de la cultura, per a defensar la labor crítica de Voltaire, Cabet, Proudhon, Fourier, Blanc i d'altres reformadors. D'alguna manera l'autor reivindica el pensament socialista acomodant-lo a la religió cristiana, cosa que no va caure massa bé als dirigents de l'Ateneu.

Amb més o menys èxit l'Ateneu va anar realitzant la seva labor

educativa i literària fins l'any 1890, quan sembla que es va dissoldre. Un dels motius ho devia ser el canvi de clima social i cultural, i, potser, l'alternativa que havia suposat la fundació l'any 1880 de l'Ateneu de la Classe Obrera, amb més connexió amb la realitat social, ja que era format per persones d'ideologia republicana i socialista, més acostades a la classe obrera.

Sessions de l'Ateneu de gener a maig de l'any 1856

Miquel Surià: *Manifestó la influencia del cristianismo en la familia ganando en dignidad el hombre, en condición la muger y en consecuencia el orden social.* Teodoro Argila, va disertar sobre aquest tema: *Importancia de la agricultura y modos de promover su desarrollo.*

Albert de Quintana va manifestar: *la suerte que ha cabido y cabe a la mujer (...) Miró a la mujer bajo el triple aspecto de soltera, de casada y de madre cuyo último estado consideró el autor que la hacía acreedora a todas las consideraciones del hombre, al cual solo reconoció su superioridad para emplearla en defensa del secso débil.*

Pelegrí Ferrer s'interessava en: *basar la instrucción en una educación buena*. Hermenegildo Coll de Valldemia va fer una ponència sobre la instrucció pública a Alemanya. Josep Palau sobre el tema de la població. Joan Alquer sobre el *Criterio de la verdad*. Narcís Carbó es va referir a la llengua universal, considerant la religió com: *un freno a las pasiones, pero cuando prepondera el fanatismo entonces reina la pasión madre*.

El Sr. Cuspinera va dissertar sobre: *Los esclavos de la Isla de Cuba. (...) Llevó la cuestión con mucho tacto para hermanar los principios de libertad con los de conveniencia; (...) manifestó ser un baldón social que la esclavitud ecsistiera cuando el cristianismo y el espíritu de la época la rechaza. (...)* I va manifestar referint-se als negres: *no ser tan dura su suerte, siendo preferible a la de nuestros obreros, a la par que eran mas felices que libres en Guinea*. Va acabar dient que calia inculcar-los la religió cristiana, que: *eleva al hombre y le promete una futura y eterna dicha, logrando así que alcancen la libertad en la tierra y gloria en el cielo*.

La Biblioteca Popular
El nostre personatge la va fundar el novembre de 1866, i va ser la primera d'Espanya de les seves característiques. Té el seu origen en el viatge que va fer a Anglaterra, lloc on va conèixer les biblioteques populars tan exteses en aquell país. Garcia Oliver va tornar a Mataró amb el propòsit d'assajar-ho aquí i ho va proposar a la junta de l'Ateneu, que ho va acceptar amb entusiasme. Al darrera hi havia la constant preocupació del nostre personatge per la cultura i el progrés intel·lectual dels pobles. En les seves paraules: "*elevar el nivel moral de nuestros conciudadanos, procurándoles la facilidad de poner su pensamiento en contacto con el pensamiento de los grandes escritores que son a la vez el guía y el orgullo de la humanidad*". N'eren socis protectors aquells que pagaven 40 rals al mes, i abonats els de 12 rals. Per a les seves despeses també es comptava amb un petit ajut municipal de 250 ptes. a l'any. Com a xifres significatives de la seva importància sabem que l'any 1867 comptava amb un fons de 505 volums, que tres anys després havien passat a 968, amb un valor de 5.000 Ptes. i que l'any 1871 s'hi varen llegir 293 obres. Garcia Oliver en va ser el secretari durant alguns períodes i l'entirar es va dissoldre conjuntament amb l'Ateneu cap a l'any 1890.

La Caixa d'Estalvis
El mes de juliol de 1859 Garcia Oliver va fer la proposta de creació d'aquest organisme econòmic, amb la idea de redimir la classe obrera de la misèria que l'envoltava inculcant l'element de la previsió. Va rebre de seguida el suport de les autoritats i les forces vives de la ciutat, i va formar un reglament que es va enviar per a la seva aprovació a la Reina. Els tràmits burocràtics, amb nombrosos informes i dictàmens, varen durar tres anys, fins el 1862 quan es varen rebre aprovats els estatuts, cosa que va permetre que el dia 8 de gener de 1863 es fes la inauguració oficial de la Caixa d'Estalvis. L'edifici era situat als baixos del local de l'Ateneu, al carrer Nou. Aquest acte va ser presidit pel Governador Civil, i hi varen assistir diputats provincials i les autoritats del municipi. Garcia Oliver, que era el secretari, va pronunciar un discurs sobre la importància de les institucions de previsió.

En aquest text explica que les Caixes d'Estalvi tenen al seu origen la preocupació de les classes il·lustrades per a estimular el pensament de futur i de propietat en els proletaris, i augmentar el seu amor al treball. Perquè la

previsió era l'única alternativa a la caritat pública que no perpetuava la misèria. Els obrers estalviaran "*las cantidades que robaran a sus egoístas placeres y a sus veleidosos caprichos, comprendiendo perfectamente que al obrar de este modo empiezan a fundar los cimientos de su capital y la base de su bienestar*". D'aquesta manera podrien suportar les èpoques de manca de feina, malalties o accidents, i contribuïen a llançar a la circulació uns capitals improductius. Es significatiu que els primers imponents de la Caixa fossin els treballadors de la fàbrica de Garcia Oliver. La importància de l'entitat va anar creixent, després d'haver de superar els anys de crisi econòmica de 1864-65, tot i que costava imposar la idea d'estalvi: l'any 1867 hi havia 179 impositors que eren: 18 burgesos, 31 menestrals, i 130 proletaris.

La història de la Caixa d'Estalvis ja ha estat escrita, per la qual cosa només ens hem fixat en aquell moment fundacional, quan Garcia Oliver hi va tenir un paper de primer ordre. Però hi ha un altre tema íntimament associat que convé tractar: la qüestió dels pobres. Garcia Oliver volia que la previsió dels propis obrers solucionés, a través de les Caixes d'Estalvi, el problema endèmic de la pobresa. I es queixava que la caritat pública organitzada no feia res més que reproduir la misèria, ja que era: "*una provocación constante para que el pobre que puede todavía ganarse honradamente la vida con su trabajo se valga de la hipocresía, del engaño, y del dolo para obtener una limosna de la junta de su barrio, impulsándole a renunciar a la dignidad del hombre que "se basta a si mismo*". Relaxament que contribuïa alhora a generar més pobresa, seguint aquell sistema de caritat medieval de la sopa al convent. La solució calia buscar-la en la intel·ligència i no en el cor, per Garcia Oliver, i la disminució dels pobres només podria venir de l'augment de la riquesa general de país i del seu nivell de cultura.

Les seves teories sobre la caritat, tan criticades en el Mataró d'aquells anys, les va publicar un periòdic local amb una nota on la redacció es mostrava en desacord. Però alguns fets confirmaven la seva posició, així el dia 24 de desembre de 1866, vigília de Nadal, en un temps de crisi econòmica, a les portes de les esglésies de Sant Josep i Santa Anna s'hi varen presentar, a demanar caritat, sis mil persones, una tercera part de la població, moltes de les quals eren obrers que havien deixat la feina a la fàbrica en busca d'uns rals en aquella jornada propícia.

Mataroneses

El Jefe del Estado ha resignado sus poderes en las Cortes: Estas ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ han declarado la República como la forma de Gobierno de la Nacion Española.

La Nacion entera acogerá con júbilo este cambio y la libertad de hoy mas quedará asegurada.

La República q. se establece no ~~proclamada no~~ puede ser otra q. la que el pueblo español aclama con entusiasmo.

Así lo comprende vuestro Ayuntamiento popular y en sesion de hoy ha acordado proclamarla ~~la~~ ~~República democrática federal~~

¡Viva pues ~~[illegible]~~ la República democrática federal!

4. L'activitat política, 1868-1883.

És l'any 1868, quan els moviments revolucionaris fan caure la monarquia borbònica, instaurant un règim democràtic desconegut a la història d'Espanya, que compta amb el suport de la burgesia renovadora. Garcia Oliver, un dels membres de *la clase media,* s'adona de la importància cabdal del moment per assajar noves maneres polítiques i econòmiques d'administrar el país i decideix intervenir en la vida pública municipal. Són temps apassionats quan els moviments socials que el moderantisme havia amagat coercitivament emergeixen amb aquell sotrac que va representar la Revolució de Setembre. La revolta que esclata aquell mes a Mataró té una gènesi en la dècada anterior, quan els progressistes, apartats per la força de les institucions locals, mantenen el caliu organitzat del partit. I també va ser en aquests anys quan els demòcrates o republicans, que en èpoques anteriors només tenien una força residual, s'organitzen i eixamplen la seva base militant en connectar amb la classe obrera.

Setembre de 1868

La confluència d'interessos polítics dels grups opositors va fer que la revolta a Mataró fos seguida per la immensa majoria dels ciutadans, quan el dia 30 d'aquell mes, en saber-se com anaven les coses a Barcelona, es varen produir moviments als carrers. De seguida grups decidits varen aconseguir per pròpia mà un dels seus objectius més desitjats: la destrucció de les casetes de consums, impost especialment odiat ja que gravava els articles de primera necessitat, i al qual s'acusava de ser l'origen de l'alça de preus. Impost que posteriorment es va substituir per un altre de personal que afectava tothom a partir dels 14 anys, establint-se tres nivells de riquesa. L'enemiga ciutadana contra la monarquia es va centrar en la destrucció dels retrats oficials dels Reis, i en el canvi de noms dels carrers, els que varen partir l'operació quirúrgica foren el Camí Ral, el d'Amàlia i el de Cristina.

El control de la situació el va mantenir des del primer moment la Junta Revolucionària Provisional, que el mateix dia va ser elegida per vot popular al Teatre Principal. La presidia Josep Saurí, i estava formada pels representants dels dos gran sectors ideològics locals: els liberal-conservadors, i els republicans, però eren aquests darrers els que la controlaven, en ser-hi majoritaris. La Junta es va dirigir als ciutadans notificant la seva creació, i va

dur a terme diverses mesures destinades a garantir l'ordre revolucionari. En el mes que va funcionar va crear una Guàrdia Popular i, entre altres accions de tipus administratiu, va suprimir entitats religioses, expulsant alguns capellans com enemics del nou ordre, i manant investigar els convents de monges.

L'acció més important va ser nomenar un Ajuntament provisional en consonància amb els principis revolucionaris, que va fer públiques totes les sessions de l'organisme, tota una novetat. Els nous regidors prenen possessió el 6 d'octubre, enmig de l'alegria popular, expressada en manifestacions que passejaven les imatges d'Espartero i Prim. Les fàbriques i les escoles tanquen, els carrers es decoren i de nit s'il.luminen, i al teatre es fan obres de suport a la revolució. Un d'aquests regidors era Garcia Oliver, que va ser nomenat síndic, i va exercir els càrrecs de la Junta de l'Hospital i de la d'Instrucció, essent aquesta la seva primera activitat de tipus polític.

L'Ajuntament interí va dur a terme accions urgents, però donat el seu caràcter de circumstàncies no va poder emprendre cap obra d'envergadura. Tot i així s'ha de destacar: la renúncia dels regidors al privilegi d'exempció d'allotjaments militars, la liberalització en l'admissió d'alumnes a les escoles, la subvenció a la Biblioteca Popular, el premi a l'obrer que s'apliqués més en l'escola d'adults, la reforma del costum de posar llençols negres als balcons de les cases dels morts, i l'obligació de conduir els cadàvers al cementiri amb cotxes fúnebres, i no en lliteres. També la vigilància del frau en els aliments, que havia augmentat, així com alguna obra menor que els va permetre un pressupost precari. Garcia Oliver va escriure la memòria de totes les realitzacions encarrilades per l'Ajuntament, que va merèixer l'aprovació del Consistori.

Mataró republicà

De cara a les eleccions municipals de 18 de desembre de 1868 es varen començar a organitzar les forces polítiques, i es funden els comitès del partit Democràtic-Republicà, i del Monàrquic-Liberal. Aquests eren els membres de l'antic Partit Progressista que havia tingut a Mataró un paper tan destacat en la caiguda de l'Antic Règim. El formaven membres de la burgesia reformista que volien superar l'etapa moderada de governació centralista i de manca de llibertats, i s'inspiraven en el liberalisme econòmic i social clàssic. N'eren els caps Josep Garcia Oliver i Manuel de Sisternes, que havia estat batlle durant el Bienni Progressista.

Els republicans arrelaven en la menestralia modesta i en la classe obrera, mobilitzats contra la contribució del consums, les quintes (*la contribució de sang*), la monarquia, i un anticlericalisme que reivindicava, però, el paper històric de Jesucrist. L'escissió en benèvols i intransigents sembla que no va afectar a Mataró ja que els republicans d'aquí formaven part de l'ala esquerra del partit, i eren els seus caps Marià Espín, J. Antoni Rabella, l'impressor Josep Abadal, i algun líder obrer com Maurici Roca.

Les eleccions municipals les varen guanyar els republicans aconseguint 14 regidors contra 8 dels liberals. Els minoritaris varen renunciar al càrrec i varen posar tota mena de traves, no presentant-se a l'acte de constitució de l'Ajuntament. De tota manera, i en diferents espais de temps, varen anar acceptant aquells llocs de regidors als quals eren obligats.

Durant l'any 1869 es varen anar fent passos cap a la normalització política i l'establiment jurídic del nou règim. Així es varen convocar les eleccions de gener que havien de fer possible la redacció d'una nova Constitució. A Mataró varen ser molt animades i hi va intervenir en persona Emilio Castelar, que va fer un míting davant 4000 persones a la Sala d'en Vila, al carrer de Bonaire. Les eleccions demostraven que Catalunya era republicana, ja que es varen fer amb 27 diputats, contra 6 els liberals i 4 els neo-carlins. Al districte de Mataró els republicans varen dominar de manera absoluta, obtenint els seus candidats uns 3700 vots, contra els liberals que en tenien uns 201.

Els regidors republicans no eren favorables a la promulgació de la Constitució monàrquica, i no varen assistir a l'acte que es va celebrar amb tal motiu a Barcelona. Enfortits com estaven editen un periòdic el mes de juliol: *El Eco de la Costa*, i organitzen una manifestació per a commemorar la batalla dels mataronins contra Prim l'any 1843, que va ser una repulsa a l'activitat política d'aquell líder que tan important era a Madrid. En l'ordre ideològic varen aprovar de manera provisional el matrimoni civil a Mataró, actitud laica que era el centre de la seva acció. Quan els ciutadans es varen manifestar al carrer contra el reclutament de quintes l'Ajuntament va decidir fer un impost per a lliurar els joves mataronins. Es va realitzar classificant en sis categories econòmiques els ciutadans, però va tenir en contra una part dels benestants, que signen un manifest mostrar el seu desacord.

Però la vida política s'anava radicalitzant arran de l'aixecament carlí iniciat el mes de juliol, que va tenir una mena de ressò a les files republicanes

que organitzen una revolta a Catalunya el setembre. A causa d'aquestes clima de violència són dissolts tots els ajuntaments amb majoria republicana, encara que, com és el cas de Mataró, no s'hi produís cap mena de desordre. Així el 20 d'octubre una tropa d'infanteria destitueix el consistori elegit per sufragi universal i en nomena un d'interí. Continuaven els regidors liberals i hi entraven nous membres afectes al govern, entre aquests Garcia Oliver, amb el càrrec d'alcalde segon. Ajuntament que es va limitar a gestionar uns mesos les urgències del municipi esperant les noves eleccions. Garcia Oliver també es va encarregar del destí de protector de l'Hospital, que en aquell 1869 va assistir a 7.620 persones, lluitant contra la manca de llegats deguda a la desamortització civil. En aquest sentit havia fet la proposta que les donacions es fessin en diner efectiu, i no en finques urbanes.

Alcalde de Mataró

El mes de gener de 1870 té lloc l'elecció popular del nou Ajuntament, però el Govern Civil ordena que només siguin elegibles les places dels regidors suspesos l'any anterior, quedant-se al seu lloc els altres. D'aquesta manera es desvirtuava l'elecció ja que de fet es donava la majoria als liberals. Els regidors electes prenen possessió el 19 de gener, i Garcia Oliver és elegit Alcalde, càrrec que exerceix fins l'any 1872. Els deu republicans electes no varen acceptar la regidoria per no sancionar amb la seva presència aquell abús legal, fins que varen ser obligats a fer-ho.

Garcia Oliver va orientar la seva gestió municipal prescindint de les circumstàncies especials del seu nomenament: "*no he tenido otra norma de conducta que el de respetar y el hacer respetar las leyes del país, fueran estas o no de nuestro gusto, que eso no debemos mirarlo, ni los que mandamos, ni los que obedecemos*". Sempre al redós d'un projecte de centrisme polític, situant-se: "*entre las exigencias del partido alfonsino-carlista que, si en nuestra ciudad no es numeroso, es en cambio inteligente y fuerte por la posición, la carrera y la dignidad de los hombres que lo capitanean, y entre el empuje o el aliento de las masas republicanas siempre resueltas y activas*". Però el conflicte representatiu era present i dies després de les eleccions fraudulentes, els republicans guanyen l'acta de diputat pel districte amb 3001 vots, contra 1322 els liberals, i 455 els neo-carlins.

Els republicans varen fer una dura oposició al carrer, sobretot en l'afer de les quintes quan la revolta popular a Barcelona el mes de març de

1870. A Mataró aquests fets varen provocar intents d'avalots i manifestacions contràries a la lleva, qualificades per Garcia Oliver de "*escenas lamentables*", produïdes per "*los fogosos discursos que pocos dias antes se habían en publico pronunciado*". El moviment el va aturar l'Alcalde suspenent el sorteig dels soldats i duent a terme entrevistes confidencials amb els republicans. Però mentre conversava per a guanyar temps, avisa l'exèrcit que envia 40 carrabiners i es fa amb el control de la ciutat. Garcia Oliver sabia que: "*las masas de esta ciudad, republicanas como todas las de las ciudades manufactureras*", podien intentar algun tipus d'acció insurreccional i per tots els mitjans va tractar d'evitar el perill. A conseqüència d'aquests fets es va aconseguir que l'Ajuntament pagués la meitat de l'import de les substitucions, de l'altra meitat se n'havien de fer càrrec els que havien de ser sortejats, que van comptar amb l'ajuda d'una subscripció popular.

La lluita s'anava endurint, i Garcia Oliver es ressentia de les crítiques que se li feien constantment. Les seves paraules resumeixen l'abisme que separava les ideologies enfrontades, quan parla de: "*unos cuantos perdidos que después de pasar la noche escarneciendo sobre el "tapete" verde de un café, las santas leyes de la moral pública, entre copa y copa escribían contra mi embozadas calumnias que llevaban luego a la prensa*". Per aquest motiu duu a terme accions legals contra diversos redactors del periòdic dels republicans. I mentrestant els republicans continuen guanyant eleccions, com les de març de 1871, per 3.342 vots, contra 2.411 els liberals, que tenien el millor resultat en molts anys.

Com a detall anecdòtic de l'estada de Garcia Oliver com a alcalde cal recordar la data de 27 de setembre de 1871, quan el rei Amadeu I va visitar Mataró. Els carrers estaven elegantment empolainats amb arcs de triomf a diversos indrets de la ciutat. Un d'aquests estava situat a la Plaça Santa Anna, al capdavall de la Riera, i tenia enmig de la floritura unes caixes de coloms que s'havien d'obrir en passar el Rei, per a donar més vistositat a l'acció. Amadeu I que anava dalt de cavall passa per sota l'arc, els encarregats obren les caixes, però els coloms estabornits pel sol cauen a terra, i la gent crida i xiula perquè aixequin el vol, el rei, que es pensa que la cosa va per ell continua cara llarga el passeig fins l'Ajuntament, i abandona la ciutat sense acceptar els honors i banquets que l'hi havien preparat.

La gestió de Garcia Oliver davant el municipi es va centrar en diversos aspectes:

En les qüestions econòmiques va haver de fer front al greu dèficit acumulat, que s'agreujava en haver perdut recentment una part dels impostos recaptats per l'Estat, cosa que es va arreglar establint arbitris sobre certs productes. Garcia Oliver va organitzar un sistema fiscal municipal que combinava la imposició directa i la indirecta, contra l'opinió republicana que exigia la directa. Com exemple podem analitzar el pressupost de 1870-1871, en el qual els ingressos principals són de tipus directe. Concretament es tracta de l'impost veïnal, una mena de contribució sobre la renda, que produïa 75.692 Ptes, sobre uns ingressos totals de 96.432 Ptes. Els altres diners es recaptaven amb els arbitris sobre matança de porcs, lloguers de la carnisseria pública, l'escorxador, taules de vendre carn, matrícules escolars, i algun ingrés del patrimoni municipal. L'any 1871-1872, quan Garcia Oliver havia realitzat la seva reforma s'equilibraven més els ingressos directes: 72.105 Ptes., amb els indirectes: 48.997 Ptes. En el capítol de despeses els sectors més importants eren el d'instrucció pública, ja que s'havia d'atendre els sous dels mestres de la primària, el de neteja de la ciutat, enllumenat dels carrers amb gas, i els de la pròpia administració municipal. Capítols menors eren: la guàrdia de seguretat, la beneficència, les obres públiques, el servei de presó i els imprevistos.

En el tema escolar es va sol·licitar al govern que l'Ajuntament no fos obligat a pagar una quantitat determinada de professors, i que es concedís subvenció als mestres lliures amb títol dedicats a la primària, que eren els que realment tenien el sector més nombrós d'alumnes. Així es podria tenir uns diners per a construir una escola d'arts i oficis, i una d'adults. L'escola tècnica la considerava Garcia Oliver molt important per al futur de Mataró, ja que s'hi ensenyaria: "*a nuestros obreros inteligentes el dibujo lineal, las matemáticas, la economía política, la mecánica y la física y la química aplicadas a la indústria y a la agricultura*".

Altres aspectes de la seva gestió son diverses obres de reforma i reparació de carrers, creació de fonts, sèquia del carrer de la Mercè, renovació de l'arbrat, recomposició de la xarxa de mines, i la definitiva instal.lació de cotxes d'enterrament.

En aquest període es va haver de lluitar contra una epidèmia de febre groga (tifus groc), que a causa de les disposicions de l'alcalde de caràcter preventiu va tenir un abast limitat. També va sol·licitar que Mataró fos cap del Partit Judicial, dins la reforma territorial que havien de votar les Corts.

Garcia Oliver havia arribat a l'Ajuntament d'una manera poc ortodoxa, i va haver d'enfrontar-se amb els republicans que exigien la seva dimissió, i, per una altra banda, la seva reforma impositiva el va enemistar entre tots aquells que veien afectat el seu nivell de rendes. Ell mateix era prou conscient de ser enmig de les passions polítiques i personals del moment, i sovint ho comentava. A aquesta situació hi havia conduït, com ell deia, la "*entrada del cuarto estado en la vida pública*", que considerava molt negativa. Vet aquí un punt clau del seu pensament, afirma que la llibertat pressuposa la consciència dels drets per part dels ciutadans i que quan un poble és ignorant, o desconeix les lleis fonamentals de l'Estat, s'abusa de la llibertat i s'arriba al pitjor dels despotismes: el de les masses.

Anys després, durant la Restauració, Garcia Oliver explica que l'any 1868: "*cuando vino a mis manos el programa de Cádiz, y vi que en el se proclamaba el sufragio universal, comprendí que entrábamos en una senda de arriesgadas aventuras que sólo Dios sabía donde había de conducirnos*". I que en rebre l'ofici nomenant-lo part de l'Ajuntament provisional: "*hube de entrever que, desde aquel momento, me obligaba la suerte a ponerme frente a frente de los elementos avanzados que no tardarían a sustentar las más peligrosas utopias. Mis temores hubieron de realizarse muy en breve y aun me condujeron mucho más lejos de lo que esperaba*". Garcia Oliver es va apartar del projecte revolucionari a mesura que la radicalització en l'ordre polític i social no es corresponia als seus desig de reforma.

La República

Les eleccions municipals de desembre de 1871 varen donar tots els càrrecs als republicans, com a resposta popular a la manipulació anterior. Els nous regidors varen prendre possessió el febrer de 1872, moment en què s'inicia una dura discussió entre aquests i Garcia Oliver a causa de la Memòria de la seva gestió, que havia costejat l'Ajuntament. Fullet que va ser acusat de falsificar la realitat en l'anàlisi de la vida política local, i en el detall de les realitzacions concretes.

Aquestes crítiques coincideixen amb una vigoria dels liberals el mateix any 1872, quan Garcia Oliver ja ha abandonat el seu càrrec al municipi. Funden el mes de març el periòdic partidari *La voz de lluro*, i el mes de maig es constitueix el *Círculo Liberal Mataronés*, una associació els membres de la qual havien de ser "*fieles a la Constitución, obedecer las leyes*

y respetar las autoridades establecidas, prestando su apoyo al Gobierno de la nación simpre y cuando llenare el sagrado objeto de una buena administración y no se separe de los principios liberales". Tenien l'estatge a la Riera, en un edifici construït amb els diners dels socis.

Com a mostra d'aquesta puixança guanyen per primera vegada les eleccions a diputats pel districte el mes d'abril, quan d'un total de 4.800 votants en varen aconseguir 2.621. Varen tenir a favor seu el progressiu abstencionisme i a més capitalitzen una part de l'electorat espantat per l'extremisme polític i sindical, fets que expliquen un resultat diferent als acostumats.

El perill tenia nom per als liberals de Mataró, i era format pels nuclis obreristes de tendència ja socialitzant, i els republicans de totes les fraccions. Elements radicals als quals s'acusava de tot el desori de l'època. La proclamació de la República va decantar definitivament les posicions, i els homes de Garcia Oliver es varen adonar que dins aquell sistema no tenien res a fer. La seva opció ja no era dins el marc constitucional del Sexenni, que havia possibilitat aquests excessos.

L'acte de proclamació de la República a Mataró es va dur a terme el 12 de febrer de 1873, quan l'Ajuntament va fer un manifest proclamant la República Democràtica Federal. Tanquen col·legis, i fàbriques, i enmig de les manifestacions ciutadanes, des del balcó principal del Consistori el secretari Víctor Simal va manifestar que: "*habían desaparecido para siempre de España los tronos de los Reyes y en su lugar se alzaba majestuoso y firme, imperecedero, el trono en que debía asentarse el Pueblo soberano*".

La realització principal de l'Ajuntament d'aquells moments, presidit per Josep Saurí, i posteriorment per Josep Abadal, va ser la formació dels Voluntaris de la República, grup armat dissuasori contra els escamots carlins que voltaven la comarca. Tot i així el dia 13 de maig, a tres quarts de nou del vespre, va entrar a Mataró, pel Camí Fondo i el de Mata, una força de tres-cents carlins. En una improvisada lluita els Voluntaris varen tenir diverses baixes i els assaltants es varen endur un grup d’hostatges, escollits entre les persones de bona posició econòmica. I varen marxar cap a Can Bruguera, on els esperava el cap Savalls, deixant anar una part dels presoners, que tornen a Mataró amb la notícia que pels nou que restaven s'havia de pagar 40.000 duros. Però dies després eren rescatats al Montseny per tropes de l'exèrcit. Per a prevenir aquestes accions i mantenir-se alerta es va reunir el mes

d'octubre la Confederació Regional de Mataró, que agrupava tots els ajuntaments del districte per acordar mesures contra els assalts carlins.

También en època republicana es varen celebrar eleccions de caràcter constituent el mes de maig, però només s'hi varen presentar dos candidats republicans de tendències diverses. Una indicació de la manca de popularitat del règim ho és el fet que no varen votar més de 70% dels electors de la província de Barcelona.

A pocs mesos de vida del nou règim el país era un desori: els carlins en peu de guerra a les muntanyes, un sector de la classe obrera revoltat, i els republicans moderats intentat d'aturar les revoltes federals. Elements tots que feien que Garcia Oliver veiés en la monarquia, que havia criticat, la solució més viable per a pacificar el país. Així quan el general Pavía va dissoldre el Parlament de la República tenia al darrera el suport de la burgesia i d'una part de la població. El mateix Garcia Oliver va col·laborar en aquell intent transitori que preludiava la Restauració.

Alcalde de l'any 1874

El 3 de gener de 1874 es produeix el cop d'Estat del general Pavía contra la República radical. A Mataró es va pronunciar el Batalló de la Milícia d'Artilleria per a defensar el règim republicà el dia 11 del mateix mes. Dos dies més tard la situació era controlada per les tropes de l'exèrcit que dirigides pel comandant militar del districte varen destituir l'Ajuntament republicà. Per ordre del Capità General es va reorganitzar el Consistori amb persones afins al liberalisme, i Garcia Oliver va ser nomenat Alcalde, títol que li atorgà el Governador Civil.

El nostre personatge va rebre el càrrec, i el va acceptar per a dur a terme una tasca concreta: "*restablecer en nuestra población el orden moral profundamente en ella quebrantado por los sucesos de que había sido teatro la Nación y por los que en su mismo seno se habían producido*". I va centrar la seva activitat en la defensa de Mataró contra els carlins, ampliant i millorant les fortificacions, i reorganitzant la Milícia Nacional, que havia estat dissolta juntament amb l'anterior Consistori.

En el cas de la Milícia va refer el cos amb personatges: "*que ofrecieran las garantías de orden que en aquella ocasión eran inescusables*". Tasca en la que va xocar amb els conservadors: "*Que hubieran preferido pagar la contribución y abrir las puertas y sufrir el yugo, más o menos duro,*

de los caudillos de D. Carlos, a que, guarnecida Mataró con algunas fuerzas del ejército, hubieran sus hijos de empuñar un fusil o ceñir una espada para defender, junto con las tropas, los intereses, la libertad, el honor y la vida de su patria". Les obres de defensa varen ser útils quan el dia 10 de gener de 1875 una força de tres mil carlins va atacar la ciutat pel cantó de l'Havana, i va ser derrotada en una dura batalla gràcies a l'actitud enèrgica dels milicians. Aquesta victòria, i d'altres combats, foren recordats posteriorment amb una manifestació anual, i un monument funerari a les víctimes.

En aquell any que va ser alcalde poca cosa va poder dur a terme, sobretot a causa d'haver de fer moltes despeses en la qüestió militar i de defensa. Tot i així va iniciar la formació d'un nou plànol geomètric de la ciutat, i va fer obres de conservació de les mines d'aigua. A ell li va tocar de complimentar l'ordre de restablir l'impost de consums, i de cara a la seva implantació va reflexionar sobre la millor manera de dur-lo a terme: repartiment, agremiació o casetes recaptatòries, essent aquest darrer, al seu parer, el sistema més efectiu de cobrar-lo.

Garcia Oliver va presentar la dimissió al seu càrrec quan després del cop d'Estat de Martínez Campos, que va restablir la monarquia borbònica, va considerar que el país era encarrilat, i va demanar als mataronins: "*que, en lo sucesivo, me dejéis pasar el tiempo entregado a mis negocios y al cultivo de los estudios donde el espíritu volando por regiones espaciosas, ni se mancha con el álito emponzoñado de la política, ni se siente nunca herido por los dardos crueles de la pasión y de la envidia*".

Quan va deixar l'alcaldia l'any 1875 va ser nomenat fiscal municipal de Premià de Mar, càrrec que segons els seus detractors mai no va exercir, servint-li només per eludir formar part de la Milícia.

Teoria de l'Ajuntament

Garcia Oliver aspirava a un ajuntament descentralitzat que no patís dels que, segons ell, eren els vicis de l'època. Per una banda considera el centralisme com un dels pitjors sistemes de govern, que havia estat introduït pels moderats als ajuntaments arran de la llei de 1845, sistema que: "*cortando las alas de la iniciativa individual, ahogando los caracteres contra las espesas mallas burocráticas y asfixiando el espíritu de progreso con su rutinarismo y su desconfianza, convierte a la nación en una masa inerte que no se mueve a no ser que la mueva la mano del Estado*".

Per altra banda critica la deriva de les corporacions republicanes: "*elegidas por sufragio universal, que acostumbran a acudir a la presión y a la amenaza, para hacer prevalecer sus peores proyectos*". Resultant els consistoris "*Cuerpos casi soberanos, formando en cada pueblo una especie de federación independiente del resto de la Nación*".

Prefereix el sistema representatiu, però sempre que de l'elecció en resultin Ajuntaments elegits: "*cuyos individuos pertenecen a la masa conservadora del país*". I d'alguna manera adopta part dels principis que critica als moderats: l'alcalde ha de ser el representant del Poder Executiu al municipi, i ha de ser nomenat, sense tenir cap dependència del Consistori, que queda com a organisme administratiu. Com que els republicans amb els seu suport popular feien impossible el model democràtic doncs es deixa de banda.

L'activitat partidària

En els primers anys de la Restauració a Mataró ja no hi ha el neguit polític d'abans, per la impossibilitat dels republicans de presentar-se a les eleccions. I és que després d'una elecció sota el sistema universal aviat es va instaurar de nou un rígid sistema censatari.

Moderats i liberals s'acorden al ritme del sistema polític, i conviuen al sí del *Instituto Mataronés de la Indústria, del Comercio y de las Artes*, fundat l'any 1876. En aquest centre, els socis del qual eren els que pagaven l'impost d'indústria, es tractava de fomentar la riquesa pública, i les reformes d'interès per a la ciutat: com promoure la planificació l'eixample per facilitar les obres particulars i públiques, l'augment del cabal d'aigües, el mercat de la Plaça de la Constitució, la reunificació de les escoles nacionals en un únic edifici, etc. L'Institut editava el periòdic *El Mataronés*.

El clima d'unitat es va trencar l'any 1877 amb motiu de les eleccions municipals del mes de febrer, que varen guanyar els liberals de Garcia Oliver. A partir d'aquest moment tant l'Institut com el seu periòdic donaran suport als canovistes. Com així va ser en les eleccions a diputats de març del mateix any, que va guanyar el conservador Thos i Codina, en un d'aquells jocs de mans propis de l'època, quan es donava l'acta al diputat que més interessava al Govern.

Garcia Oliver i els seus companys varen prendre possessió del càrrec de regidor l'1 de març de 1877, en un consistori de majoria liberal. Potser el fet polític més significatiu d'aquest Ajuntament va ser la dura polèmica que es

va suscitar l'any 1878, els mesos de setembre i octubre, amb el conseller Jaume Recoder, canovista. En la lluita verbal i escrita -ambdós varen editar diversos pamflets per defensar-se i atacar el contrari-, hom s'adona de la barreja de qüestions personals i polítiques, al voltant de la legalització d'uns electors, que en aquells temps enterbolia els ànims. I dels odis venjatius que es creaven.

Així quan un temps després Recoder va ser nomenat Alcalde davant d'un Consistori majoritàriament liberal els enfrontaments eren continuats i les crisi es succeïen. El mes de juliol de 1879 varen presentar la dimissió els tinents d'alcalde a causa de l'autoritarisme de Recoder que recolzat pels seus correligionaris en minoria, feia i desfeia. Garcia Oliver com a cap dels liberals va tenir una intervenció destacada en aquests afers dialèctics, fins que el dia 10 de gener de 1880, a causa d'unes paraules seves, l'Alcalde va fer desallotjar la sala de sessions, i aconseguia dies després del Governador Civil la destitució dels tretze regidors liberals. Posteriorment el Consell d'Estat anul·lava aquella decisió per no ser ajustada a dret.

Però el clima de malvolença continuava i Recoder va aconseguir una nova destitució el 14 de juny del mateix any dels regidors que li eren contraris. Una part d'aquests foren elegits de nou a les eleccions municipals de maig de 1881, en les quals el Comitè Constitucional va comptar amb el suport dels republicans, a qui varen oferir un candidat en les llistes. Tots els deu càrrecs elegits els ocupen els liberals, i poc després Recoder era suspès del seu lloc d'Alcalde per l'Audiència.

Mentre estava a l'Ajuntament Garcia Oliver formava part de la comissió de l’Eixample i de la d'Instrucció Pública, i va aconseguir ampliar les escoles públiques. La seva vida social es completava amb algunes conferències que a vegades donava, com la que va tenir lloc al local de la Cooperativa Mataronense on va tractar, amb molt d'èxit, sobre la situació econòmica d'Espanya.

Diputat per Mataró

L'any 1881 es va enderrocar el que en termes de l'època s'anomenava la situació *canovina*, o sia que va caure el govern conservador, i els homes de Sagasta, els liberals, varen formar un gabinet per acabar amb el que ells consideraven política corrupta i caciquil. L'ambient social a Mataró era molt carregat aquest any, i l'activitat política dels republicans era contínua, així el

mes de juny es va celebrar un míting a l'Euterpe on varen intervenir Pi i Margall, i Valentí Almirall, per a fer conèixer la idea federalista. A Mataró es comptabilitzaven dues organitzacions republicanes: els Possibilistes i els Demòcrates-Històrics, que havien fundat l'Ateneu Mataronès de la Classe Obrera, on es donaven conferències educatives. I gent de les seves files formaven també a la Lliga Lliurepensadora, grup anti-clerical que es dedicava a promocionar l'ensenyament laic i a celebrar enterraments civils, el primer dels quals havia estat a Mataró el d'una dona de l'escola espiritista l'any 1877.

Però l'agreujament de les tensions va venir pel cantó sindical, quan en aquell any 1881 es va produir una situació d'enfrontament entre amos i treballadors que va tenir atenta tota Catalunya sobre el seu desenvolupament i desenllaç. Arran de la vaga d'un sector dels obrers de la fàbrica Fonrodona que reivindicaven una millora salarial, tota la patronal de la ciutat va fer un *lock out*, o tancament de les fàbriques, a partir del dia 3 d'octubre. Aquella situació va durar tres mesos, essent el moviment patronal més dur del país d'aquells anys. I és que el problema de fons que es decidia no era una qüestió de salaris, la prova de força era per derrotar l'organització obrera tan puixant al redós del sindicat de Les Tres Classes del Vapor, que els fabricants volien reduir al silenci. Els obrers varen obrir una subscripció popular per a fer front a les despeses alimentàries, i varen rebre la solidaritat de la seva Federació Catalana, que els va recolzar amb diverses iniciatives. I és que en aquell moment a Mataró s'hi jugava la representativitat i la força de la classe, ja que els fabricants no s'avenien a negociar amb els obrers, i volien que simplement tornessin a la feina sense condicions. El desembre es varen reunir al Teatre Principal els sindicalistes amb representants de tot Catalunya, que es varen queixar que el líder mataroní Ramon Viza hagués estat allunyat de Mataró pel governador de la província. De tota manera els poders públics no varen tenir gaire intervenció en l'afer, potser seguint les recomanacions dels polítics liberals que volien que l'Estat no regulés aquelles lluites, ja que pertorbarien les: "*relaciones económicas libres por su naturaleza*".

El conflicte es va acabar quan els treballadors tornen a les fàbriques el 7 de gener de 1882. En aquest estat de crispació el mes de febrer es va produir un atemptat contra el gerent de Fonrodona, que va rebre un tret al braç. També com a resposta patronal a la crisi es va crear el Sindicat Gremial del Partit de Mataró, que originalment tenia com a motiu fer front a les exigències impositives del Govern, i a tots els problemes del sector.

El dia 27 de novembre del 1881 es va fer la repetició de l'elecció d'un representant del districte al Congrés de Diputats, ja que l'electe anteriorment havia estat incapacitat. Aquesta vegada el Comitè Constitucional va donar suport a Garcia Oliver d'una manera unànime: "*soldado de la industria y conocedor de sus achaques, nadie más que él podrá cooperar a su regeneración*", que va guanyar per 673 vots contra 371 de Valentí, el candidat conservador, i 33 Brunet, el possibilista.

Dies després naixia el Banc de Mataró, en el que Garcia Oliver va tenir un lloc de segon ordre en la seva creació, tot i que en va ser nomenat president, ja que els seus companys volien aprofitar el prestigi del recent Diputat. El Banc tenia com a origen la febre inversora d'aquells anys, però va durar ben poc i es donava per liquidat el 1883.

En un discurs pronunciat en un banquet al seu honor a Mataró el gener de 1882 es va manifestar identificat amb la política de Sagasta, que era al poder, i critica la política que havia fet Cánovas, tot acusant-lo d'inacció i d'establir una tirania caciquista i atacar els interessos ciutadans: "*El gobierno había descendido hasta el grado de ser, en vez de Gobierno de la nación. Gobierno de una pandilla de despreocupados, se le echaba encima, y los tribunales de justicia se encargaban de empapelarlo hasta el dia del juicio final*". Ressaltant que la corrupció política era a l'ordre del dia.

Degut a la seva malaltia no va poder anar a prendre possessió a Madrid fins el mes de maig de 1882, ja que en aquella època de l'any es trobava millor de salut. Abans, però, "*llamó a sus médicos los doctores don Nicolás Guañabens y don José Barba y les manifestó el deseo ardiente que abrigaba de trasladarse a Madrid para unir su voz y su voto á la de los diputados catalanes que se aprestaban á la defensa de los intereses nacionales, y aquellos diéronle por única contestación que no respoderian de las consecuencias fatales que podría producirle en la ocasión actual un viaje á la Corte*".

Garcia Oliver els pocs mesos que va ser parlamentari va actuar en defensa del proteccionisme a la producció industrial, centre dels interessos econòmics de Catalunya, amenaçats pels aires lliurecanvistes del govern liberal. Però va tenir problemes amb els altres diputats catalans dirigits per Víctor Balaguer, que postulava una actitud intransigent en aquest afer, cosa que hagués fet inevitable l'aprovació d'una esmena lliurecanvista. Els bons oficis de Garcia Oliver, que va reconèixer la necessitat de pactar, va fer que

EL CLAMOR DE LA MARINA

N.º 8. MATARÓ: — MIÉRCOLES 5 DE SETIEMBRE DE 1883. AÑO V.



D. JOSÉ GARCIA OLIVER

DIPUTADO Á CÓRTES

E. P. D.

Su desconsolada madre, tio, primos, demas parientes y su consocio D. Joaquin Fonrodona suplican á sus amigos y conocidos se sirvan asistir el jueves, dia 6 del actual, á los funerales que en sufragio de su alma se celebrarán á las diez, en la Iglesia Parroquial de Santa Maria.

No se invita particularmente

El duelo no se despide.

La Redaccion de «El Clamor» se asocia al inmenso dolor que embarga á nuestra ciudad por la irreparable pérdida de su hijo predilecto Don José Garcia Oliver, fundador de este periódico y de las principales instituciones económicas que tanto la honran.

LA REDACCION.

es rebaixessin les pretensions del Govern acceptant-se només una rebaixa d'aranzels, sense arribar a la seva total anul·lació.

Algunes de les seves iniciatives varen ser: impulsar la formació de judicis per jurats, atacar la contribució de consums, intentar la reforma de certes injustícies en l'exèrcit de mar i donar suport al tren aprovat pel Parlament entre Papiol i Mataró, passant per Sabadell, Granollers i Argentona, una idea recuperada dos segles després.

Garcia Oliver moria el 28 d'agost de 1883, quan encara era Diputat, a la seva casa del Ravalet. Glossant el personatge els seus amics polítics ressalten que: "*siendo García un verdadero demócrata (...) no sentó plaza en los partidos avanzados y si en el constitucional (...) acaso un poco impresionado con las exageraciones y errores de los avanzados durante el período de la Revolución*".

Va viure en un temps de canvis constants. Quan els liberals eren la mesura constitucional i reformista enmig d'una realitat política desmesurada. Quan l'economia de subsistència deixava la classe obrera en mans d'ideologies utòpiques, perquè no tenien res a perdre. Quan la reacció carlina era en armes contra el Govern, intentant fe reviure el passat. Quan els republicans exigien l'eixamplament de la representativitat del sistema a base d'invocar la Deessa República, i es dividien en tendències enfrontades. Aquest primer assaig de democràcia no era el que desitjava Garcia Oliver perquè anava molt més enllà del que el seu liberalisme acceptava, instaurant, són paraules seves: "*El despotismo de muchos. El despotismo de los ignorantes*". Que significa el menyspreu que sentia per les classes populars que comencen a jugar un paper decisiu a través del vot. Ara fa cent anys que va morir i queda el record positiu de les seves grans fundacions culturals i econòmiques en una ciutat gens habituada als canvis. Seu és el mèrit de l'impuls renovador que altres oblidaven en grans transformacions mai dutes a la pràctica.

Argentona, octubre de 1983-gener de 1984.

Obres de Josep Garcia Oliver

Opuscles

La major part d'aquests opuscles són memòries dels diversos organismes oficials i privats que Garcia Oliver va fundar o presidir. De la Caixa d'Estalvis hi ha les memòries dels següents anys: 1864, 1865, 1866, 1867 i 1868, totes editades a Mataró. Dels Ajuntaments que va presidir o ésser-hi com a regidor hi ha memòria dels següents: 1868-1869, 1870-1872, 1874-1875. En aquesta darrera hi ha l'apèndix que duu per títol: *Obras ingresadas en la Biblioteca popular desde 1º de Enero de 1870, hasta el dia 28 de Febrero de este año*. Hi ha la memòria anual de l'Ateneu de l'any 1866.

Importancia de las instituciones de previsión, Discurso escrito pan el acto de la instalación de la Caja de Ahorros de Mataró. Mataró, 1863.
Carta dirigida al M.I. Ayuntamiento de Mataró en 5 de Enero d 1870 por el protector del Hospital Don José García Oliver. Mataró s/d.
Excelentísimo Señor. (Fullet de 30 de juny de 1879).
Al pueblo mataronés. (Fullet de 25 de març de 1872).
No hay plazo que no se cumpla... (Fullet sense data, però de maig de 1877).
Contestación a una hoja publicada por el concejal D. Jaime Recoder. Mataró, 10 d'octubre de 1878. (El full de Recoder és 2 d'octubre de 1878, i duu per títol: *Contestación*. Nou full d Recoder el 6 de novembre de 1878: *Réplica*).

Articles de premsa

Revista Mataronesa 1856.
A la Julia, poema, 2 de febrer de 1856.
Un vergel, poema, 9 de març de 1856.

Revista Mataronesa 1864
Memoria anual de 1863 de la Caixa d'Estalvis, 21 de febrer 1864.
Diario de los economistas, 6 de març de 1864.
Cuatro palabras sobre las Cajas de Ahorros, 10 d'abril, 15 de maig, 19 de juny de 1864.
Memoria anual de 1864 de l'Ateneu, 17 de juliol de 1864.

La crisis monetaria, 8 de gener de 1865.
Memoria anual de 1864 de la Caixa d'Estalvis, 19 de febrer de 1865.
Revista económica interior, 19 de març, 16 d'abril, 21 de maig, 17 de setembre, 22 d'octubre de 1865.
Revista económica esterior, 16 de juliol de 1865.
A la Junta directiva del Ateneo Mataronés, 12 de novembre de 1865.
Revista económica, 3 de desembre de 1865.
Memoria anual de 1865 de la Caixa d'Estalvis, 11 de març de 1866.
Horas crepusculares. Colección de cantares y seguidillas por Doña Isabel de Villamartin, 1 d'abril de 1866.

Crónica Mataronesa
Revista económica interior, 30 de setembre de 1866.
El Patronato y sus consecuencias, 17 de juny, 8 de juliol de 1866.
Dos palabras sobre la caridad, 30 de desembre de 1866.
Memoria de l'any 1866 de l'Ateneu, 3 de març de 1867.
En el álbum de C..., poema, 3 de març de 1867.
Memoria anual de 1866 de la Caixa d'Estalvis, 17, 24, 31 de marc de 1867.
Memoria anual de 1867 de la Caixa d'Estalvis, 1 de març de 1868.
Memoria anual de 1868 de la Caixa d'Estalvis, 21 de març de 1869.

La Voz de lluro
Dos palabras al "Monitor de primera enseñanza", 28 d'abril, 19 de maig, 2 de juny, 11 d'agost de 1872.
Ultramar, 6 d'octubre de 1872.
Papel calderilla de Cataluña, 27 d'octubre de 1872.
Sección política. La cuestión de ultramar, 2 de febrer de 1873.

El Mataronés
La cuestión monetaria, 24 de setembre de 1876.
El advenimiento de la clase media. Discurso inaugural del curso académico 1876-1877, leido en el Ateneo Mataronés, 31 de desembre de 1876, 6, 21 de gener de 1877.

El Clamor de la Marina
Discurs en un banquet constitucionalista de Mataró, 22 de gener de 1882.

Discurs pronunciat al Congrés de Diputats, 8 de juny de 1882.
Discurs pronunciat en una reunió de constitucionalistes. 9 de juliol de 1882.
(En aquest periòdic es publiquen algunes de les seves intervencions com a regidor als plens de l'Ajuntament en els anys en què en va formar part).

Bibliografia

Catálogo por orden alfabético de las obras de la Biblioteca Popular de Mataró, en 1º de Noviembre de 1866, dia de su inauguración. Mataró, 1866.

Reglamento de la Sociedad de Amigos de la Instrucción. Mataró, 1854.

Guia de Barcelona. Barcelona, 1842.

Bloc Mataroní, 1925.

Francesc Enrich i Regàs. Josep Garcia i Oliver, destacat promotor de cultura a Mataró. Fulls del Museu-Arxiu, n. 16, abril 1983.

Juan Comas. Un hombre como símbolo. Mataró, 1953.

Margarida Colomer. Cooperativisme i moviment obrer: l'exemple de la "Cooperativa del Vidre" de Mataró (1920-1944). Tesi de llicenciatura, inèdita. Mataró, 1981.

Pere M. Ibern. El Banc de Mataró, ara fa cent anys. Fulls del Museu-Arxiu, nº12, desembre 1981.

Antoni Martí i Coll. Història d'una família (segona part). Mataró, 1979.

Joaquim Llobet. La Caja de Ahorros de Mataró de 1859 a 1912. Mataró, 1977.

Albert Balcells, Joan B. Culla, Conxita Mir. Les eleccions generals a

Catalunya de 1901 a 1923. Barcelona, 1982.

Jaume Vicens Vives. Industrials i polítics. Barcelona, 1980.

Miquel Izard. Revolució industrial i obrerisme. Barcelona, 1970.

Miquel Izard. El segle XIX. Burgesos i proletaris. Barcelona, 1978.

Premsa: Revista Mataronesa. La Voz de lluro. El Mataronés. El Clamor de la Marina. Crónica Mataronesa. El Ideal Moderno. El Semanario de Mataró. La Vanguardia (Barcelona). El Diario de Barcelona.

Notes

En no tractar-se d'un estudi erudit hem prescindit de l'aparell documental. Tot i així farem un petit recorregut per les fonts de moltes de les informacions inèdites que publiquem.

En el Primer Capítol, a més de les obres de Garcia Oliver, que proporcionen nombroses dades, i la bibliografia general, hem utilitzat: Arxiu Municipal de Mataró (AMM).C-186. Repartiments contribucions de 1870-1871. C-223. Llibre d'abonats al gas. C-224. Padró de 1850. C-230. Dades dels generadors de vapor de 1882. Subsidis industrials 1856-1861. Premsa: *El Clamor de la Marina*, 6 de juliol de 1879. *El Eco de la Costa*, 12 de juny de 1870.

En el Segon Capítol: Museu-Arxiu de Sta. Maria. Llibres d'òbits, naixements i matrimonis. AMM. Arxiu notarial: A. Simón. Vol. 1859, f. 351. M. Torner. Vol. 1855, f. 299. M. Aparicio. Vol. 1862, f. 467. Joan B. Calvó. Vol. 1876, f. 1090. Vol. 1880, f. 520, 1574. Vol. 1882, f. 1530. Vol. 1883, ff. 1364, 1370, 1376, 1388, 1408,1470,1622,1788,1984,1291. Premsa: *El Clamor de la Marina*, 19 de juny, 7 d'agost de 1881 i 5 de setembre de 1883. *Crónica Mataronesa*, 3 de març de 1867.

També tota la bibliografia pròpia de Garcia Oliver, que també ha servit com a base dels altres dos capítols, que compten amb l'aparell documental que

proporciona la premsa local i la barcelonina. I la font cabdal: AMM. Acords 1868-1883.

Agraïments

Ha estat molt útil tota la informació que m'ha proporcionat l'antiga arxivera de l'Ajuntament de Mataró Cristina Farrés, així com algunes dades subministrades pel Conservador de la Col.lecció Mataró de la Biblioteca Popular de la Caixa d'Estalvis, Josep Varela.

Índex